

Света архијерејска
литургија у Баточини

**ЈА ПОСВЕЋУЈЕМ СЕБЕ ЗА ЊИХ,
ДА И ОНИ БУДУ ПОСВЕЋЕНИ ИСТИНОМ**

(Јн 17, 19)

ВЕЛИКОПОСНИ ДАНИ

Причешћивање верних Прве недеље поста
у Крагујевцу

Недеља Православља у Крагујевцу:
владика Атанасије и владика Јован

Опроштајно вечерње у
Саборној крагујевачкој цркви

ЧОВЕКОВА БЕСМРТНОСТ ЈЕ БОЖЈА ИЛИ ЋАВОЉА

Велике богословско - догматске истине отац Јустин је саопштавао и када је говорио о безбожним овоземаљским појавама, на пример о болшевичкој безумности у Русији. "Каленић" из његовог предавања у београдском "Братству оца Јована Кронштатског" 1939. године доноси уводни део

Човек је једино биће у свима световима, протегнуто од раја до пакла. Пратите човека на свима путевима његовим, ви ћете видети да сви његови путеви воде или у рај или у пакао. Нема ничег у човеку што се не заршава или рајем или паклом. Динамичан људских мисли, људских осећања, људских расположења је и од анђелског и од ђаволског. Од анђелског, јер човек може да иде наниже до ђавола; од ђаволског, јер може да иде навише до Бога. А то значи: и зло и добро човеково су бескрајни, бесконачни, вечни, јер га добро одводи у вечни рај а зло у вечни пакао.

Човек је увек вечно биће, па нешто он то или не. Кроз све што је његово, струји нека загонетна вечност. Када чини добро, ма какво добро, човек је вечан, јер је свако добро својим најунутрашњијим нервом везано за вечно Божанско Добро. И када чини зло, ма какво зло, човек је и онда вечан, јер је свако зло својом тајанственом суштином везано за вечно ђаволско зло.

Никада човек не може себе свести на биће коначно, пролазно, смртно. Ма колико хтео, човек не може извршити потпуно самоубиство, јер је само дело самоубиства по себи зло, и као такво преноси самоубиствену душу у вечно царство пакла. По самој природи својој, човеково самосећање и самознање је бесмртно, непролазно, вечно. Самим својим бићем човек је осуђен на бесмртност и вечност. Само та бесмртност, та вечност може бити двојака: добра и зла, Божја или ђавоља. Човеку је остављена слобода право да бира између те две бесмртности, између те две вечности. Он може изабрати једну или другу, али се не може одрећи бесмртности и вечности, јер је његово биће предодређено на бесмртност и вечност.

Стварање човека

Када почиње човекова бесмртност? Почиње од његова зачећа у утроби мајке. А када почиње човеков рај или пакао? почињу од његовог слободног опредељења за божанско добро или за ђаволско зло, за Бога или за ђавола. И рај и пакао човеков почињу овде на земљи, да се после смрти продуже вечно у оном животу на оном свету. Зато Спаситељ говори о вечном животу и праведника и грешника: праведника у рају а грешника у паклу.

Човеку је дата безмерна стваралачка сила, сила да ствара себи вечност какву хоће. У томе је страхотна величанственост човекова бића. У томе проклетство и благослов. Дивно је и страшно бити човек, јер је човек по свему и свачему бесмртан и вечан. Вечан и по телу, јер ће и оно васкрснути на дан Страшног суда.

Шта је рај? Рај је осећање Бога. Осећа ли човек Бога у себи, већ је у рају. Где је Бог, тамо је и царство Божје, тамо и рај. Од како је Бог Логос сишао на земљу и постао човек, рај је постао најнепосреднија земаљска и човечанска стварност. Јер где је Господ Христос, онде је и рај. Ако човек хоће да осети и дозна шта је то рај, нека душу своју испуни еванђелским добром, еванђелском љубављу, еванђелском правдом, еванђелском истином, еванђелском молитвом и осталим еванђелским врлинама. Практикујући еванђелске врлине, човек уноси у своје биће божанску истину, божанску љубав, божанско добро, и тако доживљује рај још овде на земљи.

Шта је пакао? Пакао је осећање ђавола. Осећа ли човек ђавола у себи, већ је у паклу. Јер где је ђаво, тамо је и пакао. Испред ђавола увек иду греси, а иза њега пакао. Сваки грех излучи у души човековој помало зла које увек образује одмах свој мали пакао. Умножи ли човек грехе у себи, одомаћи ли их, његов се мали пакао постепено претвара у све већи и већи док најзад не захвати сву душу. Шта је пакао, ако не царство греха, зла, ђавола? Где царује грех, ту већ почиње пакао. Грех је од ђавола, зло је од ђавола, зато и одводе човека у вечно царство греха и зла - пакао.

И рај и пакао су прво психичке стварности, психички доживљаји, па тек онда трансцендентне објективне стварности у оном свету. Може се рећи, на земљи су и рај и пакао земаљски релативни и ограничени, али и један и други уводе човека после смрти у своја вечна царства: у царство Божије и у царство ђавола. И човеково добро и човеково зло на земљи само су увод и припрема за човеков вечни живот или у царству вечног Божјег Добра - рају, или у царству вечног ђавољег зла - паклу. ■

ПОДСЕЋАЊЕ НА НАШЕ ПАЛО СТАЊЕ

Свети оци нас уче да је пост основ свих добара, одбрана сваке врлине, начела духовне борбе, и венац уздржања, лепота девствености и светости, блистање целомудрености и почетак пута хришћанског живота, мајка молитве и извор мудрости, учитељ тиховања, претходник сваком добром делу. Пост који бива са расуђивањем јесте чудесно сазнање сваког добра. Онај који је равнодушан према посту, тром је, лењ и немоћан и за све друге подвиге... и победу препушта Сатани, који га увек побеђује зато што је голорук и без оружја улази у борбу... Онај пак, ко се непрекидно подвизава у посту, задобија постојан разум, спреман је за одговор и способан за одстрањивање свих неприличних страсти.

А угледни савремени грчки теолог М. Кардамакис је написао да данас пост треба да постане одбацивање изобиља и расипништва потрошачких добара и да буде пут праведности која још није достигнута. Истинска праведност није у томе да се постигне нека техничка и друштвена равнотежа у људском поретку, него да признамо неповредива права свих људи без разлике, да учествујемо у њиховим потребама и да заједно с њима делимо не само наше ствари, него и биће наше. Тада је пост добро дело и распростирање љубави ■

ПРОПОВЕД ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ
Г. ЈОВАНА НА ОПРОШТАЈНОМ ВЕЧЕРЊУ У
САБОРНОЈ КРАГУЈЕВАЧКОЈ ЦРКВИ

ПОСТ ЈЕ МОСТ ЗА ВАСПОСТАВЉАЊЕ НОВОГ РАЈА НА ЗЕМЉИ

Ево нас на прагу Великог и Часног Васкршњег поста. Драга браћо и сестре, желим вам рећи да се поставља питање зашто постимо. Одговор јеванђелски је кратак и јасан, постимо зато што је Бог установио пост још у рају. Постимо зато јер је човек душа и тело, а пост је врло важно средство за одржавање душе и тела. Зато пост није циљ сам за себе, него је пост средство да дођемо до циља. Наш циљ хришћански јесте Васкрсење наше и живот вечни. До циља долазимо, браћо и сестре, припремом за дочек највећег празника Васкрсења Христовог. Није оно само Васкрсење Христово, него и наше Васкрсење. Хришћанима који не верују у Васкрсење и у загробни живот ништа и не вреди што се тако називају.

Дакле, пост не гради сам себе, посту претходи молитва, смирење и добра дела. Свети Јован Златоусти пита и каже - Хришћанине, докажи твој пост из дела твојих и кажем ти брате Хришћанине, немој постити само устима, него пости и речима, језиком, рукама, очима. Сми-сао поста, браћо и сестре, је када постимо језиком. Тако, сабрани у овом светом храму вечерас, пред ову велику светињу Великог поста, кажемо себи: ако смо до данас говорили оно што не доликује човеку и што не доликује Хришћанину, од данас то да не говоримо, ако смо се служили неистином да нам истина буде светиња, ако смо говорили или оговарали некога, да вечерас кажемо овде у овом светом храму пред невидљивим Богом, да ћемо се трудити да то не говоримо више. Да постимо очима, браћо и сестре, очи, погледи знају да нас одведу, нажалост, више на ону лошију страну, него на ону бољу. Да постимо рукама, то јест да дајемо човеку, брату оно што је потребно за његов живот и за његово

Епископ шумадијски Јован проповеда на
опроштајном вечерњу

спасење. Да му уместо коре хлеба не дамо камен. Да постимо ногама, како каже св. Јован Златоусти - ако с нас ноге водиле да чинимо нешто што не треба да управо кажемо себи и својим ногама - не; ја имам пут Христов и тим путем треба да идем. Бог је установио пост још у рају и када се човек огрешио о заповест Божију, он је уствари тиме престао да пости и зато све трагедије је људске од пада Адамовог до данашњег дана и до свеопштег Васкрсења и свеопштег суда сналазе род људски управо због преступа заповести о посту. Дакле, човек је падом изгубио рај. А шта је рај, браћо и сестре? Рај је живот у Богу и по Богу. Живот у бесмртности, живот у вечности, живот у радости, живот у љубави, јер када човек има Бога у себи, он то све и поседује.

Шта је пакао? Пакао је живот без Бога, живот у са-мовољи, живот у греху, живот у смрти. Човек, рекох изгубио је рај својим грехом. Бог милостиви, због тога дао нам је средство којим можемо поново да васпоставимо рај. Једно од тих средстава управо јесте свети пост али пост не само као уздржавање од мрсне и богате хране, него пост и душе и тела. Пост нам је дат, браћо и се-

Прашћање у крађујевачкој Саборној цркви

стре, као лек да се лечимо од своје смртности, од свога греха. Јеванђеље поста је тако јасно и кратко: како опраштате људима грехе њихове тако ће и вама опростити Отац ваш небески. То је јеванђеље покајања, и зато је потребно да праштамо другима да би и нама Бог опростио. Човек се постом ослобађа од самовоље своје и њему тада постају јасне оне речи Христове - да човек не живи о хлебу него о свакој речи која излази из уста Божјих. Христово јеванђеље нам каже, браћо и сестре, да је пост бојиште и да је сваки Хришћанин у посту борац. Зашто? Зато што ђаво никада није тако јак, тако моћан као у посту, јер зна да Хришћанин постом, тим најважнијим средством доказује да је ђавоља сила слаба пред именом Христовим. Зато верујем да сами знате: када сте се припремали за свето причешће или неко добро, узвишено дело, тада се појављивало највише искушења - то је управо доказ да ђаво неће Бога, неће ђаво свето причешће јер зна да се светим причешћем припремамо и изгонимо све оно што је нечисто у нама, а то уствари изгонимо ђавола. Зато је он сконцентрисао све своје снаге на Хришћане управо у време поста, управо када се Хришћанин припрема да буде борац. Ми смо хришћански борци, односно ученици нашега учитеља Господа Исуса Христа. Тако, браћо и сестре, ову недељу Свети Јоци називају недељом изгнања из раја. Човек је сваким својим грехом одагнао себе из раја, није га Бог одагнао из раја него је сам себе, а Бог је само извршио правду. Изгубили смо рај, али нам је дато средство како можемо да га задобијемо.

Од данас, браћо и сестре, па до Васкрса стоји испред нас Велики и Часни пост. Од данас па до новог Васкрсе-

ња Христовог стоји, рекох и понављам Велики и Свети пост. Пост је, браћо и сестре, уствари мост који нам помаже да доживимо и васпоставимо тај нови рај овде на земљи Васкрсењем Христовим. Зато, брате и сестро, станеш ли на стазу поста стао си на мост који води из привременог у вечност. Постивши, ти изграђујеш мост! Мост нам, знамо из практичног живота, служи да не пропаднемо у океан, у пучину, у провалију, него да пређемо на другу страну. Зато, брате и сестро, почнеш ли постити, ти почињеш градити мост.

Али има један проблем код нас Срба, оно што почнемо градити седам дана онда срушимо, јер седам дана постимо и велимо, доста је. Шта си урадио? Срушио си оно што си седам дана градио! Зна се зашто је овај пост установљен, да буде и највећи пост и најдужи по трајању, али и по значају најважнији је и највреднији. Зато вас молим, немојте бити Хришћани и Срби само седам дана. Не, преклињем вас и молим! Будите Хришћани целог поста и целог свог живота. Пост физички и духовно мења философију човековог живота. Пост омекшава нашу људску нарав која често зна да буде и бучна и злобна. Зато, градимо мост да би осетили радост Васкрсења. Градили смо пост духовно и у старо време.

Браћо и сестре, да се опростимо вечерас, јер улазимо у нови живот, у ново чишћење, у нову наду. И са великом вером да опростимо једни другима! Зато вам желим срећан и Богом благословен пост. Пост ћете лако пребродити ако буде молитва у устима вашим. Зато вас молим да се опростите између себе. Ја вас молим и преклињем да и ви мени опростите, да би и мени Бог опростио. Опраштајте браћо и сестре!

Владика Аћанасије јројоведа у Крађујевцу о Недељи Православља

**НЕДЕЉА ПРАВОСЛАВЉА У КРАГУЈЕВЦУ:
ПРОПОВЕДАО ЕПИСКОП АТАНАСИЈЕ (ЈЕВТИЋ)**

ВЕЧНИ ЖИВОТ БИЋЕ ГЛЕДАЊЕ ЛИЦА БОЖЈЕГ

Током вечерњег богослужења у Недељу Православља у крагујевачкој Саборној цркви, епископ шумадијски Г. Јован умолио је епископа Г. Атанасија, администратора Жичке епархије да верном народу пренесе шта за утврђивање наше вере значи спомен Седмог васељенског сабора и победе Православља над иконоборцима. Иначе, владика Атанасије је, поводом дванаест векова Седмог васељенског сабора написао: "Тако свете иконе у живом предању православља изражавају и праву хришћанску веру и теологију, и хришћанску философију и уметност, која се испољава не само у књигама, мислима и речима, него и у сликама и бојама. То је православно „умозрење у бојама“, то је она „лепота и красота Цркве“, у коју се православна црква поново и славно обукла на Седмом васељенском сабору у Никеји, равно пре 12 векова.

Тако се још једном показао „диван Бог у Светима Својима“ - у ликовима, у иконама, и оним живим и оним уметнички насликаним." (Градац, број 82, 83, 84, Чачак 1988).

Истим поводом, владика Атанасије је превео с грчког Синодик у Недељу Православља из 834. године, чији најважнији став гласи:

"Пророци како видеше, Апостоли како научише Црква како је примила, Учители како су одогматили васељена како се сагласила, Благодат како је засијала Истина како се доказала, лаж како је протерана, Премудрост како се смело исказала, Христос како је наградом потврдио - тако мислимо, тако говоримо, тако проповедамо: Христа Истинитог Бога нашег и Његове Светитеље чествујући речима, списима, мислима, жртвама храмовима, иконама; Њега као Бога и Владика поштујући и клањајући Му се, а њих ради заједничког нам Господа и као његове верне служитеље чествујући и одајући им односно поклоњење.

Ово је вера Апостола. Ово је вера Отаца. Ово је вера православних. Ова вера васељену утврди."

Проповед у Саборној крагујевачкој цркви у Недељу Православља владика Атанасије започео је подсећањем на историјске околности прогона светих икона и православних иконофила од времена цара Лава III. Потом је изрекао ову поуку:

Недеља Православља одређена је на почетку Пасхалног поста да нас подсећа да је красота, лепота, достојанство човека у боголикости његовој, у богосличности Бог је створио човека да му буде сличан, али кажу Свети оци: као што је Мојсију на Синају Бог показао визију - на основу онога што си видео да направиш скинију - а показао му је визију будуће Цркве Христове која још није пројавила се у свету али је у замисли и вољи Божијој постојала, тако је, стварајући човека, Бог га створио по лику Христа Богочовека који ће тек постати човек

На нашим иконама то се зове обратна перспектива: није оно што је даље - мање и ближе, него је то - веће и ближе. Од стварања света до Христа је велика даљина, па ипак је то било тако блиско Богу да је по лику Христа Богочовека створио човека. И када долази Господ Христос и постаје човек, Он показује, васпоставља, пројављује ту лепоту лика Божјег по којој је и за коју је Бог створио човека.

У међувремену је лик Божји у човеку помрачен, доста унакажен, деформисан, али није пропао. То је оно што је Спаситељ рекао - трске наломљене неће се сломи-ти, искра запретана у пепелу неће се угасити. Он је дошао да напукло срце наше исцели као трску која је наломљена и да пламен Духа Светога у нама који је тињао као искра и који који је тежином греха запретан у пепео - распали у велики огањ. И тај огањ се распалио у ликовима предивних светитеља. Ти ликови су живи и с неба нас данас гледају као шта нас гледају њихове иконе са видова овог величанственог храма.

Бог је створио цео род људски, како је говорио у наше дане отац Јустин, као предивни иконостас и поставља нас у тај свој иконостас и гледа га. И иконостас гледа Њега. И вечни живот биће гледање лица Божјег.

Православна црква највише истиче лик људски, достојанство човека. А видите, шта нам све истичу данас, за чим треба да идемо? Нико не истиче лик човека. Истичу нам вође који унакажавају на хиљаде и стотине хиљада људских ликова разорним деловањем - сатани-

Концерт Хора свештеника Шумадијске епархије о Недељи Православља

стичким, греховним, отуђеним, и истичу те ликове као углед наивној омладини једној правих ликова. А наши су идеали они, како је апостол Павле рекао, сећајте се и памтите своје учитеље који вам проповедају реч Божју, гледајте на свршетак њиховог живљења и подражавајте веру њихову. Носите у сећању и памћењу своје учитеље и вође духовне, Свете оце. И гледајте како су они завршавали живот - богоугодно, светла лица, и људског и Божанског. И подражавајмо веру њихову, веру православу. То данас ми и чинимо, сећамо се Светих отаца Седмог васељенског сабора, св. Тарасија, св. Германа I, св. патријарха Никифора, св. Јована Дамаскина, св. Теодора Студита, св. браће песника Теофана и Теодора Начертаних, св. царице Ирине, св. царице Теодоре, св. патријарха Методија, па и св. патријарха Фотија који је у младости страдао од иконобораца - учитеља св. Ђирила и Методија, кума свих Словена. У наше дане имамо поборника чистог лика Божјег у лику св. владике Николаја - човека боголикога који је зрачио Божанском светлосту. Сличан њему био је отац Јустин, таквих има још овај народ.

Најважнији је лик Божји у човеку - боголикост човека, лепота лика. То само Хришћанство проповеда. Нема ни у једној другој религији лика Божјег. И богооткривена религија јеврејска само је слутила лик Божји, јер га је Мојсије само назрео у прлазу. Тек ће га са Христом на Тавору видети. Дакле, тек је Христос открио пуноћу лика Божјег и лика људског. И сва вечност ће бити то - као што се ми сада гледамо, али сви ћемо све видети и сви у Богу се огледати, и Бог ће нас видети и ми сви себе ћемо у Богу видети.

Пост нас подсећа на то да очистимо срце своје да би могли да видимо лик Божји у нама и да видимо прволик наш - Господа Христа. Сва вера наша је у сусрету са Богом Живим и Истинитим. Вера је сусрет са Богом, тражим лице Твоје Боже, жедна је душа моја Бога, Бога Живога - и то је наш историјски пут, то је циљ хришћанског живота. ■

+

Ваше Преосвештенство,

Један срце и један дуван петљанимо
пред Вапа и пошито ојрошитај за све наше
грехе љокан ове јрошле јодине.

Блатословиће нас на почетку овог Великог
Посја да би мистих дува дочекале Свешту
радоси Христово Вакрсења.

Целивајући Башу десницу,

Цупанија Мирила са сестрама

Молба за благослов епископу шумадијском
Г. Јовану пред Велики пост монахиња
манастира Светог Пајсија у САД (Аризона)
који је владика Јован основао
као епископ западноамерички

+

Abbess Michaila
St. Paisius Monastery
USA

Како психотерапија као наука тумачи и прихвата пост, молитву, покајање и исповест у смислу терапије душе, пошто она подразумева лечење душе психичким путем

ПОСТ, МОЛИТВА, ПОКАЈАЊЕ, ИСПОВЕСТ- ТЕРАПИЈА ДУШЕ

За верујуће људе овде нема дилеме. Они питање постављају другачије: да ли је поред поста, молитве, покајања и исповести научна психотерапија потребна? Наш став је да је психотерапија потребна (иначе, међу Хришћанима не би ни било психотерапеута), али да није довољна. Говорићемо о посту, молитви, покајању и исповести цитирајући Свете оце и наше угледне теологе, а онда ћемо с тог почетног поља, паралелно и асоцијативно, рећи нешто из угла психотерапеутске струке.

Када имамо посла са болесни-
ма, наша пажња је најпре
усмерена на њихово духовно
стање: знају ли они Бога и надају ли
се у Његову помоћ? Страдања, бо-
љови, па чак и животне катастрофе
измичу у други план. Узрок људске
патње не сме да се занемари ма ко-
лико изгледао безначајан. Чак и су-
више често извориште брига и нево-
ља бива неутољива жудња за гре-
ховним страстима. У таквим случа-
јевима духовник мисли само о јед-
ном: како исцелити човека. Код љу-
ди који су исцрпљени бедом и напо-
рима и мали повод може да изазове
велики бол. Молитва духовника је
усмерена на дубину болести. Сауче-
твovanje у сваком људском болу
природно изазива молитву у души
духовног оца. Оно што је каракте-
ристично за служитеља Христовог
јесте поглед усмерен ка почетном
кривцу свих невоља. У његовом ср-
цу се сабирају муке целог света и он
се тужна срца моли за све.

ПОЗНАЊЕ БОГА ЈЕ ЖИВОТНО

Људска наука даје нам инстру-
менте којима можемо да изразимо
искуство, али без садејства благода-
ти, она није у стању да саопшти
истински спасоносно знање. Позна-
ње Бога је животно, а не апстрактно
интелектуално. Многи од нас има-
ју теоријска теолошка знања, али и
поред тога остајемо дубоке незна-
лице у области Духа. Ово се дешава
зато што не живимо сагласно Хри-
стовим заповестима, услед чега се
лишавамо богопознања. Бог је љу-
бав. Ова се љубав стиче страхом Бо-
жијим и таквим покајањем које и

кости ломе: „и не бојте се оних који
убијају тело, а душу не могу да уби-
ју; него се више бојте онога који мо-
же и душу и тело да погуби у паклу“
(Мт 1, 28). По тврђењу Отаца наше
Цркве, док се не прође кроз огањ
страха Божијег, Божанска љубав не
може да се усели у душу. Ова љубав
обухвата сву творевину; она сједи-
њује са Свемоћним Владаром, Бо-
гом Љубави; она је Светлост, она је
драгоценост која ни са чим не може
да се пореди. Страшно је души да из-
губи овај бисер. Природа страха Бо-
жијег је неописива. Вера у Христа је
почетак Љубави, али је то још увек
Светлост пред зору. Вера у нама бу-
ди дубоко покајање, као и страх да
се не изгуби стечено благо, то јест
Бог. Кроз молитвени плач покајања
наше биће се чисти, и тада се рађа
нада. Нада, као виши степен љубави
према Богу, појачава страх да се не
деси да будемо недостојни вечног
пребивања са Њим. Приликом сва-
ког уздицања нашег духа ка већој
љубави неизбежно најпре пролази-
мо кроз умножени страх. А када ве-
лика Љубав Христова додирне наше
срце и ум, у пламену свете љубави
наш дух обухвата целу творевину у
дубоком сапатништву љубави, и осе-
ћање преласка у Божију вечност,
намеће се са неодољивом снагом.
Овај догађај већи је од свих других
догађаја у историји нашег света: сје-
дињује се Бог и човек.

Свети Теофан Затворник пре не-
го што је почео беседу верницима
на почетку Великог Поста рекао је:
чему опширне поуке? Довољно је
рећи: браћо и оци, чините онако ка-

ко већ знате, како вам налаже ваша
савест и учи ваше искуство, само да
све буде управљено на изграђивање
ваше и спасење душа ваших. Када
сам ово прочитала било ми је тешко
да наставим са писањем текста: Шта
уопште рећи?

НЕ СУДИТИ!

Проводећи подвиг Великог По-
ста, савлађујемо учећи основну ду-
ховну лекцију: не судити! Да бисмо
се утврдили у блаженом неосуђива-
њу, потребно је да се учимо да види-
мо, судимо и осуђујемо само - само-
га себе. Овакав суд ће бити - на спа-
сење.

Осећање самокривице се ретко
среће код људи који по психијатриј-
ским дијагностичким критеријуми-
ма имају неку душевну болест. Што
је болест тежа, односно уколико за-
хвата дубље слојеве личности, кри-
вица је све мања, а некада је готово
и нема, без обзира на ранију истори-
ју живота такве особе. Свакодневно
сам у прилици да се сретнем са љу-
дима који су у болести, додуше, учи-
нили најтежа кривична дела: уби-
ство или покушај убиства, а да нема-
ју због тога осећај кривице. Чак и
када кажу да се осећају кривим то
делује неуверљиво и не слаже се са
другим параметрима који би овакву
изјаву потврдили. Циљ психотера-
пије је да се кривица открије, при-
хвати и поднесе. Циљ је такође да се
прихвати права кривица, а не да се
она преноси на неке друге мање зна-
чајне околности, а да се њени прави
разлози и даље прикривају. Ово, на-
равно, није ни мало лако и праћено

је спорим, али могућим током исцељења личности, односно, психолошки речено, њеним сазревањем.

САМОПОУЗДАЊЕ

Праочеви наши су поседовали куће, имали богатство, имали жену, бринули о деци и истовремено су због своје неисцрпне смерности разговарали са Богом, а ми смо се удаљили од свега и од света, и мислећи да пребивамо у Богу, бивамо обешчашћени од демона због узношења нашег. Онај ко се уздигао, не познаје себе самог; јер ако би он видео своје безумље и немоћ, он се не би уздигао, а како може онај који себе не познаје да сазна Бога? Ако не можемо да сазнамо своје безумље, у коме се налазимо, како онда можемо да сазнамо Премудрост Божију, како нам је тек она недостижна и страна.

Упознати себе је један од основних циљева психотерапије. Да бисмо могли себе да променимо, прво је потребно себе да упознамо. Упознавање себе у процесу психотерапије значи освешћивање несвесних садржаја и поступака. А у несвесном: могуће и немогуће, добро и зло, нама реално и нама нереално, садашње и пређашње, стоје једно до другог.

ХЛЕБ ЖВОТА

Митрополит Амфилохије каже да „срж праве и сваке демонске обмане јесте: отуђити човека од Бога и Његове животне заповести, навести га да се клања и да служи творевини, а не Творцу, да проглашава земаљски хлеб за једини постојећи хлеб и храну, убије у човеку глад за вечном Речју Божјом, као Хлебом живота. Пост нас ослобађа од те демонске обмане и искушења и открива нам најсветију истину живота, Христом посведочену, да - не живи човек само о хлебу, него о свакој речи која излази из уста Божијих (Мт 4, 4).“

Психотерапија је, по мишљењу оних који недовољно знају шта све она подразумева „лечење речима“. Психотерапеут само омогућава клијенту да види себе, а при томе, поред речи, употребљава и емотивне реакције, иако је основно да у свему задржава став немешања или како се стручније и адекватније каже: неутралности. Терапеут је „неутрално огледало“. У психоаналитичкој психотерапији терапеут често понови речи које је сам клијент рекао, да би тиме упозорио клијен-

Изгон из раја и Адам учи да ради

та на неке његове емотивне садржаје. Још је чешћа појава да на питања која клијент поставља терапеут одговори са: „Чим се питате о томе, вероватно имате и сами неку претпоставку“, односно, питање врати клијенту, не желећи да се ушлете у то да он за њега одлучује.

Од нас се тражи потпуно и непоколебљиво уздање у Спасово милосрђе, уздање да ће Он као божанским огњем спалити и очистити Својом крвљу све наше грехе. Зато је потребно да се свако од нас, када спозна да је недостојан да прими божанске Тајне, потпуно преда милосрђу Господа, како би нас Он Сам својом благодаћу учинио достојним да примимо Његове свете Тајне. Нека се нико не колеба, не очајава, не буде малодушан, када износи своје грехе и срамоту. Преко чаше сви добијају милост Владике и велико опроштење и очишћење грехова. Само верујмо и надајмо се.

Дошли смо до чињенице која одређује и разграничава место и улогу психоаналитичке психотерапије у односу на православни духовни исцелитељски пут: по речима Николаја Берђајева „Психоанализа не познаје тајну опроштаја греха“.

МОЛИТВА - БОЖАНСКО ДИСАЊЕ

Св. Игњатије Брајанчаников у „Поуци у четврту недељу великог поста“ каже да се „Узрок деловања поста на духове злобе садржи у њи-

ховом снажном деловању на нас сопствени дух“. Могли бисмо, једноставно, да закључимо: да су духови злобе у нама.

Молитва неизоставно у нама обавља оно божанско дисање које је „Бог удахнуо у лице Адама“, благо дарећи коме је „Адам постао живи дух“ (Пост 2, 7). Молитвом препорођен, наш дух почиње да се дивљави великој тајни Постања. Моћна бујаца усхићења заплускује наш ум „Биће, каква предивна тајна... Какво је оно могуће? Диван је Бог, и творевина Његова је дивна“. Ми доживљавамо оно што је Христос изразио рекавши „Ја дођох да живот и мају и да га имају у изобиљу“ (Јн 10, 10). Изобиље! И заиста је тако.

Истинска молитва Богу истинитом јесте општење са Духом Божијим, који се моли у нама. Он нам даје да знамо Бога. Он уздиже дух наш до стања у коме посматра вечност. Како је благодат која нас посеђује. Одозго, молитвени чин превазилази нашу земаљску природу, због чега му се супротставља ово пролазно тело неспособно на узмах у сферу духа; противи се интелект, јер није! стању да обухвати безграничност будући да га потресају сумње и будући да одбацује све што превазилази његову моћ схватања. Молитви се противи и друштвена средина у којој живимо, која има друге циљеве дијаметрално супротне молитви. Молитву не подносе зловни духови али само она може да извуче вешта

твени свет из његовог пада, предајујући његову инерцију и мртви-
о великим напрезањем нашег духа
следовању заветима Христа.

ПРИМЕРИ ПОКАЈАЊА

Ризикована је борба са Богом.
Она може да нас доведе до пропа-
ти, али такође може да нас оспосо-
би да побеђујемо „старог човека“,
накаженог луциферском гордо-
сти. Побеђивати смирењем: „... и
буде ћеш надвладати“. Како? Сми-
рењем. „И рече Јаков: Боже оца мо-
га Аврама, и Боже оца мога Исака...
Избави ме из руке Брата мога, из
руке Исавове, јер се бојим да не до-
је и не убије мене и матер са децом
(Пост 32, 9. и 11)... Погледа Јаков и
ко Исав иде, и четири стотине људи
за њим... и пође (Јаков)... и поклони
се до земље садам пута, докле дође
до брата свога. Исав притрча преда
њ и загрли га и паде му око врата и
делива га, и обојица се заплакаше“
(Пост 33). Смекшао је Исав који је
прзео Јакова зато што му је обма-
ном одузео благослов оца Исака ко-
ји је припадао њему. У Јакову - Из-
раиљу дат нам је пример смиреног
покајања.

У црквеним песмама самозадо-
вољни фарисеј се пореди са оним
који плови по мору бродом, а само-
понижени цариник - са оним који
плови у трошној барци, али онога је,
каже потопила буре самоузношења
ударом о камен гордости, а овога су
дубока тишина самоунижења и тихо
пирење уздисаја покајних, безбедно
довели до пристаништа божанског
оправдања. У тим истим песмама
фарисеј се још пореди са оним који
се вози у двоколици, а цариник - са
оним који иде пешице. Али овај, ка-
же се, припрегнувши скрушености
смирење, претече првог који себи
пут беше заградио камењем само-
хвале.

Чувши овакве савете, схватамо
да је потребно да имамо мудрости
да тако трчимо да добијемо (награ-
ду). Нека нам море буду сузе, лађа -
самопонижење, ветрови - уздисаји,
а царников глас - све наредбе за
спловидбу. И ми ћемо, сигурно, сти-
ћи у пристаниште милосрђа Божи-
јег и брзо ступити на обалу оправда-
ња, где ћемо окусити слатко спокој-
ство савести у свепраштању Божи-
јем.

БОГ НАМ ЈЕ ОПРОСТИО

Доживљај да је Бог опростио на-
ма условљава интројекцију доброг
објекта, која је неопходна за инте-

Краљева црква у Сјуденици, Причеиће айосџола

грацију доброг и лошег објекта, а
што је опет предуслов психолошког
интегритета. Да не би било нејасно-
ћа, рећи ћемо шта у психоаналитич-
ком смислу значи објект. Објект је
оно што обезбеђује задовољење те-
жње; пожељно је да он има за осо-
бину сталност и да није равнодушан.
Од ове две особине зависи у којој
мери и на који начин задовољава по-
требе, а задовољење потреба зависи
од нивоа развоја психичког апарата,
односно од фазе у којој се он нала-
зи. Често смо збуњени изразом
„објект“, који у нашем језику значи:
ствар, мртав предмет, али како не
располагамо бољим изразом као
преводом за „објект“, принуђени
смо да га задржимо.

Још једно асоцијативно, слично
место о „добром објекту“ који омо-
гућава интројекцију и интеграцију
налазимо код Аве Доротеја: „Право
покајање је дете светлог поуздања у
неизмерну милост Божију која пре-
вазилази све наше недуге“.

Бог нам је дао многобољног духа
покајања да продре између наше ду-
ше и духа, између ума и удова, да
разори старог огреховљеног човека
и да постави темељ за новог (Јевр 4,
12). У ономе ко је искупљен покаја-
њем влада час страх и бол, час лака
нада и утеха; страх напуштености
смењује се са осећањем поверења у
милост Божију и покајник се доводи
у стање умирућег који, ипак, са по-
верењем чека на нови живот.

Већина психолошких поремећаја и застоја у психолошком развоју настаје из неразрешеног одвајања, односно недовршене сепарације. Могућност психоаналитичке психотерапије је да клијент у односу са терапеутом превазиђе недостатке овог развојног периода и тако омогући себи успешнији психолошки развој.

ПРОМЕНА ЖИВОТА

Покајање је уговор са Богом о промени живота. Једна од окосница рада у психотерапији је рани савез, који представља договор клијента и терапеута о заједничком раду на промени психичког функционисања клијента. Радни савез подразумева да је клијент у могућности да своје Ја подели на: опсервирајући и искуствени део. Опсервирајући део клијентовог Ја, током психотерапијског процеса, ступа у сарадњу са терапеутом и омогућава њихов заједнички рад током психотерапије.

Покајање производи смирење, подстиче самоосуду и показује бригу за свој унутрашњи живот, који сада постаје слободан од сваке друге бригае. Покајање чисти савест кроз добре поступке који се сада, свему лошем што се раније чинило, почињу да супротстављају. Покајничко расположење добровољно подноси сав бол; оно себе сматра за служним свих унутрашњих и спољашњих страдања. Оно даје, такође, повода и подстицаја да се тело ограничава.

Искрено самопокајничко самопознање нужно приводи доживљају сопственог ништавила уз сиромаштво духа, тј. правом блаженству: „Блажени су просјаци духа“. Ко се у своје духовно сиромаштво увери, непрестано баца поглед на своје слабости и тугује ради њих. Ова туга за Богом, ради одвојености од Њега, - ово „мудро плакање“ - изазива у нама право покајање срца и приводи нас Њему: „Благо онима који плачу јер ће се утешити.“

Свети Оци нам поручују да збацимо погубну одећу самооправдања, и да се оденемо у кострет самопрекора - и бићемо помиловани.

ОСВЕШЋИВАЊЕ И ЗАБОРАВЉАЊЕ

Различитим психолошким начинима и оправдањима који су најчешће: потискивање, рационализација, пројекција, расцеп, идеализација, избегавамо да се приклонимо овом савету. Као оправдање користимо

Краљева црква у Ситуденици, Причешће ајосџола

чињеницу да су сви ови механизми избегавања, које сам набројала, несвесни. Циљ и хришћанског живота и психоаналитичке психотерапије је освешћивање.

Свети Оци такође препоручују да у себи подстичемо бригу за устајање и повраћај изгубљеног. Болесник, сећајући се првобитног стања здравља, усрдније жели оздрављење; сужањ, сећајући се радости слободе, настоји да се ослободи; осиромашени, сећајући се spokoјства изобиља, користе све начине да се опет обогате. Не би било ни једног безбрижног и немарног за своје спасење када не би слабило сећање.

Заборављање је оно са чиме се психијатар као препреком у пацијенту свакодневно среће у свом раду. Болних искустава, најчешће из најранијег периода живота, и онога што нам се чини да је друштвено забрањено, избегавамо да се сетимо. Тако остајемо одцепљени од својих делова и као такви не можемо у себи да остваримо жељену хармонију,

целовитост и јединство. Циљ психотерапије је да се превазиђе овакав процес заборављања. Циљ је да се сетимо како је добро било до пада и како је лоше постало после пада!

ДОЛИЧНА ПРИПРЕМА

Свети Оци даље подсећају: „Ако душа из неког разлога због нечега неће да попусти, ви је ставите у те снац у који нас је у погледу светог Причешћа, ставило добро Промислање Божије, ради одагнања сна лењости и дремежа безбрижности. Реците јој: не желиш да погрешити? Иди причести се. Јер рече Господ потврђујући: Заиста, заиста вам кажем: ако не једете Тијело сина Човека и не пијете Крви Његове, не можете живота у себи (Јн 6, 53). Али причести се уз доличну припрему јер, ако то не урадиш, неће на спасење, већ на погубао бити причешћивање твоје, као што учи Апостол, говорећи: Јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући Тијела Господњег (1 Кор 11 29).“ Дакле, стешњени смо са обеј

трана: ако се не причестимо, неће-
мо имати живот, ако се недостојно
ричестимо, себи ћемо се на осуду
ричестити. И шта нам остаје да чи-
нимо? Да се припремамо како треба.

Остаје питање опасности приче-
шћивања тешких душевних боле-
ника. Психијатрија клинички по-
матра и прати драматична психич-
ка погоршања и њихове опоравке
после причешћивања светим Тајна-
ма, али на духовнику је да процени
да ли душевни болесник може да се
причести, а када не.

Усамљеност и пост олакшавају
души окретање себи самој, али, ула-
зећи у себе, она наилази на страшну
пометњу, коју изазива расејаност
мисли. Бриге час о једном, час о
другом, час о трећем, се тискају у
срцу и не дају души да се позабави
љубовом, не дају јој да се заустави, не-
што је стално гоне напред. Треба их
изгубити, истерати из душе и срца.
Док се то не учини, никакав даљи
рад на себи није могућ, или ће оста-
ти потпуно бесплодан. Брига прити-
ска или изједа срце, али и када тога
нема празне мисли се врзмају по
глави, једна за другом, или једна
против друге и тамо стварају такву
исту пометњу каква бива за време
мећава или буре. У таквом стању се
ништа поуздано и чврсто не може
посејати у души. Треба сабрати расе-
јана чеда своја - помисли - у једно,
као што пастир сабира овце своје,
или као што испупчено стакло саби-
ра расејане сунчеве зраке и све их
управља на себе. То се постиже па-
жњом или трезвеношћу.

ОСЕЋАЊЕ СЕБЕ

Свети Теофан Затворник деве-
десетих година деветнаестог века
говори о томе да се „заједно са са-
гледавањем себе буди осећање се-
бе“.

Познати психоаналитичар Сен-
длер (1978) говори о три основна
осећајна стања неопходна за психо-
лошко sazревање: стање задовољ-
ства, стање сигурности и идеално
стање.

Емоције, односно афекти, се до-
живљавају подједнако телесно као
и осећајно. Као пратња и као после-
дица афекта осећајно стање већ
означава последицу телесног стања.
Осећајна стања, осим нагонским
захтевима и њиховом регулацијом,
проузрокована су и утицајима и сти-
мулусима изван тела, односно сти-
мулусима спољашње средине. Путе-
ве и развоје афекта Сендлер повезу-
је са потребом и тежњом јединке

АѠанасије Велики,
икона манастира Дечана

према успостављању „идеалног ста-
ња“, које је уско повезано са дожи-
вљавањем сигурности и задовољ-
ства. Сендлеров термин „идеалног
стања“ одговара стању задовољ-
ства, које је афективно и које је
нормално праћено хармонијом и
интегритетом биолошке и ментал-
не структуре. Супротно идеалном
стању је стање бола и стање страха.

ИСУСОВА МОЛИТВА И ДВОЈНОСТ МОЛИТВЕ

„До сада не искасте ништа у име
моје; иштите и добићете, да радост
буде испуњена... заиста вам кажем
да што год иштете од Оца у име мо-
је, даће вам“ (Јн 16, 24 и 23). Ове ре-
чи Христове представљају и дог-
матску и аскетску основу молитве
Христовим Именом.

У „Добротољубљу“ читамо пре-
дивне текстове о Исусовој молитви.
Исусова молитва представља срж
хришћанског живота у Цркви, и мо-
же да буде схваћена и постигнута
само у органској повезаности са
тим животом, у органској саборно-
сти живота у Христу.

Говори се о „двојности човека и
његове молитве“. Двојна је природа
човекова. Она је спољашња и уну-
трашња, телесна и духовна. Спољаш-
шњи, телесни човек је видљив; уну-
трашњи, духовни човек - „скривени
човек срца“, је невидљив. Двојако је
образовање човека: спољашње и

унутрашње. „Спољашњи човек“ на-
лази задовољство и потребу у књи-
гама, у љубави ка мудрости, у умет-
ности. „Унутрашњи човек“ се пре-
васходно бави мислима: о Богу,
Божјој љубави, топлоти Духа, моли-
тви.

Молитва је, такође, двојака:
спољна и унутрашња. Спољна има
своју одређену форму, сагласно цр-
квеном типичу и богослужбеном
уставу, своје време када се обавља у
храму или у дому. Ту спадају сва бо-
гослужења у храму или молитвени
скупови у домовима, према речи Го-
сподњој: „Где су два или три сабра-
ни у име моје, ту сам и ја међу њи-
ма“.

Унутрашња молитва је слободна
и може да се обавља у свако време и
на сваком месту. Кад год се разум и
срце уздигну к Богу - она тече... Ова
се молитва заснива на упутству Го-
сподњем да се молимо у скривеној
одаји (Мт 6, 6). Та одаја је човеково
срце. Носимо је свуда са собом и мо-
жемо да се у њу, у свако време, када
смо сами и када смо међу људима,
закључамо и наш дух безгласно уз-
дигнемо Богу. У овој одаји срца,
требало би да се верујући Хришћан-
нин често сабира, и да се у својој то-
плоти живе вере тихо Господу моли.

МОЛИТВЕНОСТ - ПРИРОДНА ОСОБИНА

Исусова молитва не може да се
упозна само кроз теоретска сазна-
ња, већ кроз њено практиковање.
За људе са простим верујућим ср-
цем, она не представља никакву те-
шкоћу. Онима који живе само у ап-
страктним мислима пада тешко да
дођу до опита у Исусовој молитви.
Ипак, то не треба да збуњује, јер се
никоме та могућност не пориче. Мо-
литвеност је природна особина сва-
ког човека. Када Господ некога по-
сети кроз тешке личне пробе или
губитком њему драгог бића, тај се
одмах моли целим срцем и душом.
Значи да свако поседује извор праве
молитве.

Људе који су се молили година-
ма, односно за све време боравка у
болници, срела сам међу пацијенти-
ма на одељењу на коме радим у за-
творској болници. Имала сам при-
лике да видим колико су се они ра-
зликовали од других који се нису
молили, или који су се молили мно-
го мање.

Молитва подразумева да из гла-
ве мора да се доспе у срце. Када су
наше мисли о Богу у глави, Он је у

неку руку изван. Све док смо у глави, наше се помисли не смирују, али ако се спустимо доле, у срце, наша се глава чисти од маштања. Сваки пут када маштарије прете да се расеју, ступимо само у своје срце и њих ће нестати. Срце је сигурно прибежиште. У срцу је живот - тамо се живи.

Када ум пронађе срце, и у њему се постојано настани, онда се наша унутрашњост мења: срце и ум се сједињују у једно живо јединство; тиме је успостављена она првобитна целовитост човекове природе. Дух Свети се усељава у срце и испуњава га својом топлотом. Он не долази физички видљиво, него духовно невидљиво, али апсолутно стварно.

Посматрајмо благодатна стања код срчане молитве. Прави благодатни живот је чудновато скривен. Апостол Павле га зове „скривени живот са Христом у Богу“ (Кол 3, 3). Апостол Петар га види „у тајноме човјеку срца“ (1 Петр 3,4), а Христос га назива - „Царство Божије унутра у вама“ (Лк 17, 21). Царство је Божије у унутрашњости. Ако идемо у себе и тражимо ревност, наћи ћемо га. Идимо у себе, живимо у себи, у чудесној одаји срца, нашег духа - и тамо тражимо Царство Божије. Ако оно још није у нама, онда узвикујмо: „Оче наш, нека дође Царство Твоје!“ И оно ће доћи, чим га позовемо. Царство је у нама. Зато идимо у себе и боравимо у свом срцу. Тамо је Бог. Он нас не оставља, али ми њега напуштамо (Преп. Јефрем Сирин).

ПОКАЈАЊЕ - ПУТ ПРЕПОРОДА

Митрополит Амфилохије у чланку: „Покајање као пут личног и свенародног препорода“ на теолошко-психолошки начин говори о покајању.

Покајање је туга, али туга по Богу и као такво оно даје оно што старозаветни пророк назива „радост спасења“ (Пс 50, 14). Човек живи у зачараном кругу „неисцељене туге“... Овде се ради о вечној истој људској тузи и страху, који се, ту је у праву савремена дубинска психологија, налазе у сржи човековог историјског битовања. Покајање, као туга по Богу, је управо лек од те и такве убиствене и неисцрпне туге која умртвљује и убија човека. Док туга овога света доноси смрт, покајање, као туга по Богу, доноси спасење (2 Кор 7, 10). Покајничко туговање за Богом туговање је, не за неким далеким и недоступним Богом,

Пад Сајане

него за Богом који се приближио као Царство небеско, као „мир и радост у Духу Светом“. Зато је оно с правом названо „кћер наде“, „одрицање безнадежности“, „очишћење савести“ (Лествица, слово 5). Њиме васкрсава не само ум, него цео човек, туга постаје радосна туга, патња и страдање и смрт, најбесмисленије стварности људског живота, добијају свој дубоки смисао и осмишљење и преображавају се у полазишта и извор новог рођења и вечног живота. Покајање приближује Богу и Бог испуњава душу радошћу, миром и светлошћу. Осећајући близину Божију човек није више сам, нити је препуштен сам себи и својој изгубљености.

У светлости овог „покајања за спасење“ (2 Кор 7,10) и „радости спасења“, рођених из туге по Богу, страх и кривица, та два језива чудовишта са којима се сусреће модерни терапеут у човековој подсвести, нису ништа друго до пород човековог отуђења од топлих Очевиких недара, тј. последица човековог пада, отпада и греха.

СТРАХ У ЧОВЕКУ

„Откуда страх у човеку?“, пита у даљем тексту митрополит Амфилохије. „Од самоће. Она је скривена свест о метафизичкој самоћи, знак осећања усамљености свесног или несвесног. Осећање пак кривице је

несвесно, често болесно и унакажено сазнање греха и грешности пре, Неким и нечим. И страх и кривица су знаци болести и то не само на психолошком, емотивном и неуротичном плану, него првенствено на дубљем духовном плану. Човек отуђио од Духа Светог и тиме изгубио дах (дух) живота, поставши духовно поремећен и нестабилан на свим путевима својим. Отуда, док се психијатрија и дубинска психологија у стању да својим средствима допру до психотичног и неуротичног слоја у човеку и да га бар делимично и привремено залече, ипак, оне поред свих својих достигнућа, нити су у стању нити ће, саме за себе бити икада у стању, да дају човеку истинско духовно здравље и смисао као ни радост спасења, која је својствена том здрављу. Оне само могу да буду од помоћи на том путу човековог пуног оздрављења. Само изворно покајање као свестрани лични и слободни подвиг, заснован на унутрашњој вери и слободи, а не никак на механичким, спољашњим, принудним средствима, подвиг који захтева и обухвата сву душу, сву личност и све области човековог живота - само је он у стању да управује душу на прави пут оздрављења и спасења. Само се њиме обнавља „Дух прави“ у човеку и изграђује чистото срце, уз садејство Духа Светог животворног (ср. Пс 50, 12). Само ако се са детињом простотом и вером бацимо покајнички у наручје Оцу, Он ће нам се приближити и достаћи се наших срдаца својим пречистим прстом и запалити светиљку душа наших и више неће дозволити да се оне угасе до скончања века и вавек века.“ (Св. Симеон Нови Богослов: „Етичка слова“).

Зашто неки људи уживају у греху? По св. Симеону Новом Богослову, као и по другим светим Оцима, благодатним терапеутима, људи уживају у греху зато што нису познавали радост чистоте.

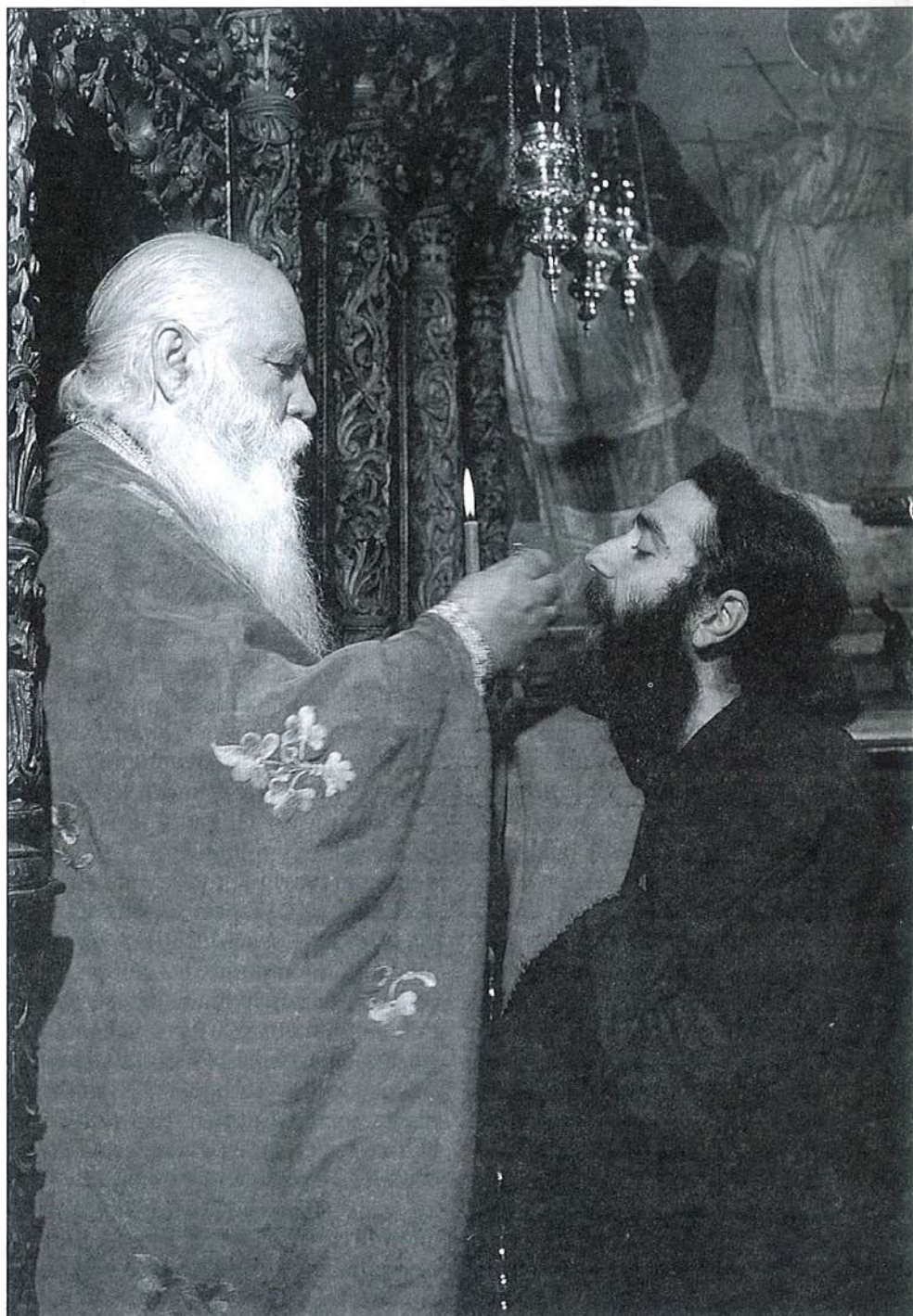
Покајање је бунт против себе самог, против лажног себе и својих самообмана. Оно је, по владици Николају, и стид човеков пред чистијом од себе. Као такво оно није довољно за спасење, али се без њега спасење не може започети. Правни смисао покајања открива и св. Григорије Палама следећим речима: „Покајање значи мрзети грех и вољети врлину, удаљити се од зла и творити добро“ (Св. Григорије Палама: „Омилије“).

Др Биљана Анђелковић

КОЛИКО ЧЕСТО СУ СЕ ПРИЧЕШЋИВАЛИ ДРЕВНИ ХРИШЋАНИ

Господ је установио тајну Евхаристије, чија је главна тачка била Причешћивање Телом и Крвљу и наредио је светим апостолима, а у лицу њиховом - свим верујућима да увек свршавају ту Тајну и Његов спомен и да уједно са тим увек једу Његово Тело и Крв.

У првим временима тако је и било. Сви, који су се удостојили крштења, не само да су били припуштани Причешћу, већ су били и љубавезни да приступају Причешћу, под претњом духовне казне. Тако, у *Апосјолским йравилима* (правило 10) говори се: „Верни, који не борава у светом заједништву, морају бити одлучени, као они, који уводе неред у цркви“. Тертулијан пише: „Многи мисле да у дане поста не треба да иду на свету Литургију, зато што пост, као да би био прекраћен са примањем Тела Господњег... Али, ти прими Тело Господње и сачувај Га до времена када код тебе и једно и друго исправно буде: и учествовао си у жртвоприношењу и ислужбени дуг си испунио.“ (*De oratione, cap. VI*). Из ових речи Тертулијана, јасно се види, да у његово време, они, који су присуствовали Евхаристији, сваки пут су добијали Причешће. Свети Кипријан, објашњавајући речи „Хлеб наш насушни дај нам данас“, под хлебом, пре свега, разуме Хлеб Евхаристије: „И ми молимо - говори он - да би тај хлеб био даван нама свакодневно, молећи се, на тај начин, да ми, који живимо у Христу и свакодневно примамо Евхаристију као храну спасења, не бисмо учинили некакав тежак грех, због чега би морали бити подвргнути одлучењу и лишавању примања овог небесног хлеба, а кроз то - дељени од Тела Христова.“ (*О молитви Господњој*, с. 205). Свети Јован Златоуст говори: „Ко се не присајединује, присуствујући на Литургији, тај, самим тим, испољава своју припадност реду кајућих се, јер они, који се не причешћују су они, који се кају“ (*Беседа III на Посл. Ефесц.*). И

као што позвани на гозбу, жалости онога, који га је позвао, ако седне за трпезу и не окуси са ње, тако и онај, који присуствује Литургији, жалости Божанствену трпезу, удаљујући се од ње“ (Исто). Јасно је да и у време светог Јована Златоустог, сваки верујући, који је присуствовао Ли-

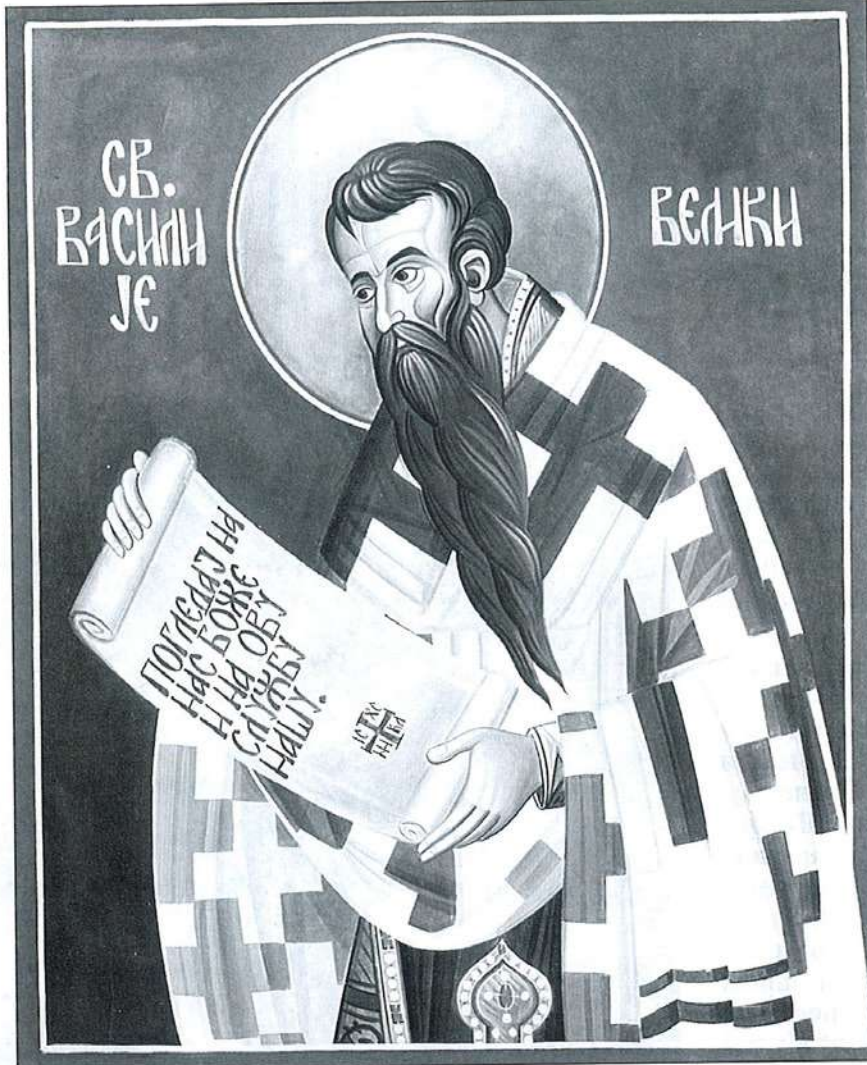
тургији, могао је сваки пут да приступа Причешћу. О свакодневном Причешћу говорили су: блажени Августин (*Писмо 118; Беседа 26. на Јеванђ. Јована*); блажени Јероним (*Писмо Памахеју*); свети Амвросиј. Последњи пише: „Прими сваки дан Хлеб Евхаристије, који ти сваки дан

користи. Живи тако, да би ти увек био достојан да га примаш.“ (Дмитриевски с. 55-56, 52). Свети Василије Велики говори: „Присаједињавати се сваки дан и примати Тело свето и Крв Христову, добро је и корисно. (Писмо Кесарију). Преподобни Нил Синајски (+450) даје овакав савет: „Уздржавај се од сваке развратности и сваки дан се причешћуј тајанственом вечером; на тај начин, тело наше постаће Тело Христово.“ (Дела Нила Синајскога, 2. део, с. 242). Из свих правила, која забрањују причешћивање онима који се кају, такође се може закључити, да су сви остали верници у древна времена приступали Причешћивању (11. и 13. правило Никејског Сабора).

Што се тиче, особито оних, који свршавају свету тајну Евхаристије, то су они, при приношењу тајне, морали да се причешћују, под претњом одлучења од чланства (заједнице) цркве. И само они, који су имали благословени разлог извињавали су своје непричешћивање. (Ајосџолска правила 8. и 9).

Ипак, треба рећи, свакодневно Причешћивање у пракси није дуго опстало. Од 4. века и чак пре тога, оно је постало идеалом хришћанског живота. Већ код светог Јустина Философа, ми читамо, да је посебни дан, када су се сви верни окупљали ради Причешћивања био дан недељни (васкрсни), или, како га назива свети Јустин „дан сунца“ (Ајолож. I, с. 92). Причешћивање сваке недеље постало је, затим, обичај, који се продужио касније у току многих векова. Сами недељни дан називао се даном Хлеба, јер тога дана, како говори свети Јован Златоуст, у целом хришћанском свету био је ломљен Хлеб (Беседа 5. о недељи). Из „Духовне градине“ Јована Мосха (+622), може се видети да је и у његово време још био на снази обичај Причешћивања у недељне да-

не (види главе 86, 106 и 161). Осим недељног дана, хришћани су се трудили да приме Свете Дарове и у дане спомена светих мученика и у дан Педесетнице (Ветрински, с. 264). У Кападокијској Цркви при Василију Великом, Хришћани су се причешћивали четири пута у недељи: у недељни дан, у среду, петак и суботу. (Писмо Кесарију, 89). А из 49-ог правила Лаодикијског Сабора, види се да су се верујући, за време поста причешћивали два пута недељно, а у свако друго време - чешће. Повремено, када су се древни Хришћани наслађивали Светим Тајнама, била је такође седмица Васкрсења Христовог. Током целе те седмице, како се то може видети из 66-ог правила Шестог Сабора, верујући су се свакодневно причешћивали. Али, и тога честог Причешћивања, сигурно, придржавали су се, не сви Хришћани, већ само њихов најбољи део. У крајњој мери, свети Јован Златоуст (Беседа 5. на 1. Посл. Тимоф.) и свети Амвросиј (види О тајнама, књ. 5. гл. 4), изобличавају оне, који су се једанпут годишње причешћивали. „Светој тајни Евхаристије, уосталом, говори свети

ги и умиру“ (1 Кор 11, 28-30). Због ове поуке Апостола, највероватније, постепено се развила у свести верујућих мисао, да се не може у сваком моралном стању приступати Божанственој Трпези - грех је прека томе. Већ и сама Црква раније почела да оставља право самим Хришћанима да испитују своје достојанство и погодност за Причешћивање. Тако, Климент Александријски у књизи „Стромати“ (књ. 1. гл. 1) говори: „Неки предлажу да свако узима частицу Евхаристије по савести, јер је свакоме најбољи судија - његова савест - да ли је приступи Евхаристији или не“. Или, на пример, правило: „Ко је имао нечистосновијење, нека испита своју савест и ако је искушење од сатане, требало се причестити“ (Дионисије Алекс. Тимот. 12). Са друге стране са развојем живота Цркве и црквене дисциплине, појавила су се црквена правила, која забрањују верујућим да у појединим случајевима, приступу пају Причешћу. ■

С руског, из књиге „Древнохришћанска пракса причешћивања Светим Тајнама поређењу са савременом праксом Православне Цркве“, Москва 1917. превела Биљана Тодорчевић

Владика Јован са студентима Училијског факултета у Јагодини

Јован, епископ шумадијски

РАД СВЕТОГА САВЕ НА НАРОДНОМ ПРОСВЕЋИВАЊУ*

Снагом своје духовности и својим неуморним радом, Свети Сава је успео да сједини Цркву са народом, да српски народ постане истинска Црква

Још у раним хришћанским временима, један византијски цар је рекао: „Величина једног народа је гледа се по броју тог народа ни по територији његовој, величина једног народа гледа се по томе, колико је тај народ изнедрио из себе Светитеља и угодника Божијих“.

Ако би ово узели као мерило, онда српски народ јесте велики и боготворни народ. Јер светородна мисао Немањина дала је велике Светитеље и Просветитеље, и тиме српски народ привала Богу и Богопоштовању.

Родоначелник српске државне идеје је Стефан Немања (Свети Симеон), а духовни и интелектуални извор је Свети Сава.

Тако су Држава и Црква настале из подвига и труда оца и сина, два свеца и два путоказа српске националне историје. „И данас још“, писао је Станоје Станојевић, „Србин, када помисли на своју историју он се прво и највише сећа ове двојице Светитеља који су на Христовој науци утемељили и Цркву и Државу, па је на таквој основи Свети Сава почео да просвећује свој народ.“

Рад Светог Саве на просвећењу српског народа започео је његовим доласком из Свете Горе у Србију, односно од преноса моштију свога оца Светог Симеона из манастира Хиландара у манастир Студеницу. Од тог времена Студеница је постала центар српског црквеног и просветног живота. Све се почиње о-

кретати личности Светог Саве, чији лик добија све већу пуноћу, личност све већи значај. У очима народа, коме се он све више приближавао и то сваком човеку као лику Божијем, створена је на основу богоугодног живота Светог Саве легенда о њему као светитељу, који све може и чија је молитва чудотворна. Његов строги монашки живот, нарочито у Испосници Студеничкој, његова мисионарска путовања и неуморно ревновање за веру, чинили су да је народ гледао у њему истинског просветитеља и свеца. Зато његов биограф Доментијан и каже: „За колико времена остаде ту (у Србији), не престаде учећи дан и ноћ, све утврђујући у страху Божијем и казујући, и показујући сам собом узор

врлине, избирајући боље богоразумље и све предлажући деци свога отачаства, и водећи ка богољубљу, а одгонећи превару болести која уништава душу, хотећи по Божјој вољи све уместити у Царство небеско“ (Доментијан, *Животи Св. Саве и Симеона*, стр. 102).

Мисионарски рад Светог Саве и његов начин припремања подмлатка открива јасну мисао и одређени циљ. Када је помагао да се среди стање у земљи и када је проучио прилике на терену, он се сав дао на посао стварања самосталности Српске Цркве. Свети Сава је добро знао шта значи да Срби имају своју, самосталну Цркву, јер је такође савршено знао да без Цркве нема ни правог просвећења а ни освећења српског народа.

Говорећи о Савиним напорима на добијању самосталности српске Цркве, Стеван Димитријевић каже: „У просветитељском раду његовом, то је било најважније време. Онда је он, још неvezан, и канонски неограничен углавном на своју архидијачезу, готово као стални путник - мисионар, обишао сваки кутак своје земље, учећи вери и добрим делима и свему оном чему се Свети Сава научио на Истоку, Светој Гори, Солуну и Цариграду, свему ономе што су његове очи виделе, уши слушале, а из књига научио.“

И тако, без икаквог претеривања, Свети Сава је један од највећих, и најсветлијих личности у историји српског народа. Он је велики по свом богоугодном и боголиком животу, по своме раду, и по ономе што је народ осећао у његовим делима. Велики је и недостижан скоро у свим областима нашег националног и културног живота, и то се потврђује не само у писаним изворима и споменицима, већ и у усменом народном предању.

Тако су наши стари историографи представљали живот и рад Светог Саве као прави благодатни дар Божији за цео српски народ. Свети Сава је народни учитељ и просветитељ, саветодавац и лучоноша српског духовног бића. Он уобличава све што је најбоље и најузвишеније у српском народу. Иако живи у свакој српској души, ипак је он највише прослављен кроз Цркву и школу, и у тим установама Свети Сава је добио свој прави значај. Према својим заслугама и према свом богопросветитељском раду с правом је назван народним учитељем и просветите-

Епископ Јован говори студентима о Светом Сави

љем. У црквеним песмама и тропарима, спеваним у његову славу, истакнуто је то најјаче. Свети Сава је приказан у њима као „наставник, првостројник и учитељ“ пута који води у живот, приказан је као наставник Православља, као учитељ побожности и чистоти и као „светилник“ васељене који је, „учењем својим просветио Отаџбину, препородивши је Духом Светим“. Ово нарочито наглашавање рада Светог Саве на народном просвећењу, сматрало се од најстаријих времена, као његова највећа заслуга. Тај његов рад и строги монашки живот, уздигао га је и уврстио у ред апостола, и дао његовом лику јеванђелски карактер у изграђивању нашег националног и културног живота.

Својим вредним, преданим и смиреним радом Свети Сава је помагао сиромашне, прекоревао лажње, срамотио непристојне, кудио лажљиве и кривоклетнике, па су иза тога произашла правила моралног понашања која су једино исправна на путу у вечни живот.

Просветитељски рад његов и по свом садржају и по својим циљевима и методама по много чему је другачији од онога што се данас подразумева под појмом просвете. Европска просвећеност свела је мање-више просвету на школско образовање, прагматично знање и конкретно учење. Светосавски тип просвете разликује се од овога типа просвећености и схватања васпитања, не само по томе што придаје изузетан значај моралном образовању и обликовању људске личности, него и

по самим основама васпитања уопште, као и по поимању људске личности и људске заједнице и њиховог крајњег назначења. Јер је светосавско просветитељско учење засновано на темељима Христове науке.

Шта се подразумева под појмом просвете у средњовековној Србији види се из текста монаха Григорија (15. век) у коме се захтева: „не описаниј или књиг просвештати се, но чист разум имуште Духа благодетију освештати се, и јакоже књиг чрнилом, сице срца наша Духом Светим напасина имети“.

За Светог Саву образовање не значи (као данас) стицање знања, него обнављања у нама образа Трпсвог Божанства силом Духа Светога. Отуда су основни темељи Светога Саве у просвећивању народа српскога Вера и Истина. Свети Сава темељи свој рад на Вери и Истини што нам показују Студеничка Жичка повеља, где позива браћу пријатеље, оце и чеда, да приклоно богољубиво срца своја да чују речи светих истина, да их ставе у срца своја, у савест душа својих, пред очима свога, те да их разумеју. Потом Светитељ наставља: „Стога вас, браћо и чеда, ово прво молим да, положивши сву наду на Бога, држите се пре свега праве вере Његове. Очевидно, полазна тачка за Светог Саву је Истина примана Вером, о чему он назива на истом месту „Свете речи“. Свети Сава говори народима да има веру чисту и молитву чисту, истину при свему, телесну чистоту, душевно уздржање, чувајући разред Светог Крштења и просвећења Е

кија, да свагда љубећи покајање и исповедање грехова својих стекну духовни мир. „Јер“, каже он, „духовна наука није игра и нити речи безудла људских мисли, него је то проповедана Света вера Божија на којој су основани свети чинови у Христу Исусу Господом нашим, о коме пројаци Светим Духом прорекоше и апостоли научише, и мученици исповедаше, и сви Свети сачуваше...“

Вера и Истина Светог Саве је плаћ који се испуњава и распламсава душу када се ње дотакне. А дотакне је се када их душа огњено зажели и када их заиште. Оне су лични позив на општење, поседују чудесно просветитељско дејство, откривају се као љубав пре наше љубави, јер ми волимо њега зато што он превазилази нас.

Свети Сава истрајава на „Разуму“ Светог Крштења, то јест просвећења; тај разум треба чувати као зеницу ока, јер он открива човеком разуму његов корен, меру и смисао, просвећујући га; открива словесни смисао природе и узводи је њеном богоданом циљу. Тај разум нити је само Божји, нити је само човечији: он је Светотројичан и Богодочечан; скрива у себи тајну Тројичног Бога. оно што је коначно и несавршено, никад не може бити мерило и критеријуми онога што је бесконачно и свесавршено. Да би просвећеност открила себе и свој смисао, и да би се сусрела са Вечним, мора примити Вечног у себе. Нема истинитог просвећења без познавања вечне Истине свега постојећег, а вечне истине света и човека нема и не може је бити без њиховог ослобођења трулежности и смрти. А свега тога нема и не може бити без оваплоћеног и васкрслог Богочовека Христа. Све што се њиме, Богочовеком, просвети и освети, то као просвећење остаје вечно и ничим непопуњено.

Ово су, укратко, начела светосавског Предања и Просвете. Та духовна начела остала су, и поред свих промена и историјских недаћа, пријатној снази, и у Србији Лазаревића и Франковића. Та начела Светог Саве живе у српском човеку и упркос свој нашој, надамо се и бившој безвожничкој власти, што је Српску цркву и Светосавље, као једини чин просвећења, бацила на маргине, а њиме је настојала да потисне из свети српског човека Светог Саву и светосавско просвећење. Али као што видимо, све оно што није наста-

ло на вечној истини и вери осуђено је да усахне.

Рад Светог Саве на народном просвећењу пада у сложено време. На самом свом почетку ова мала српска држава суочила се са многим проблемима. У њу неојачану почели су да надиру разни (неправославни) мисионари, па и јеретици. И Римокатоличка црква имала је видан утицај на српске земље, кроз своју тежњу да преко својих мисионара Православље на овим просторима потчини Риму. Овај римски утицај највише је ширен преко Барске надбискупије која је своју власт желела да прошири на „босанску и српску цркву“ са жељом да уједини Босну и Рашку са Зетом и Приморјем и да их потчини западном утицају у црквеном погледу.

Пишући о римокатоличком утицају на српски народ, Јосиф Стојановић примећује да је још Свети Сава, „добро запазио да су римокатолички агитатори били развили велику пропаганду у Србији, да је српски народ недовољно просвећен у Православљу и стога што у Србији не беше довољно српских пастира васпитаних у српском духу“. Зато је Свети Сава из Свете Горе уверавао свог брата Стефана, да Србија не може напредовати без Православног просвећења српског народа.

Осим овог римско-католичког, још пре Светога Саве, била је од јакког утицаја и богумилска јерес. Она је, прилагодивши „Лажне приче“ хришћанском учењу и старој словенској митологији о добрим и злим боговима, постала привлачна за народне масе и као таква почела потискивати право црквено учење. И сам Немања, који се и те како трудио да искорени ову јерес, није у потпуности успео.

За потпуно уништење ове богумилске јереси потребно је било просвећивање народа и борба против „људских незнања“. Таква средства могла је да пружи само просвећена личност какав је био Свети Сава.

Прекорет у животу српског народа настао је са Светим Савом и његовим просветитељским радом. Он је осетио смисао хришћанског учења о изједначењу народа са „живом црквом“. Свети Сава је схватио сву дубину те хришћанске истине, па се стога и старао, да јачањем и уређењем црквено-просветног живота, створи у народу чврсту основу за његово духовно уједињење, без кога нема ни правог просвећења.

Нови вид народног просвећења настао је онда када је Свети Сава дошао из Свете Горе и донео мошти свога оца Светог Симеона, над чијим телом је Сава измирио своју завађену браћу. Сам чин измирења, као и том приликом одржана беседа, јасно су одредили смисао Савиног рада у Србији. Као архимандрит Свети Сава је десет година управљао Студеницом, која је у то време постала расадник духовне културе у Србији. „У Студеници је“, пише Станоје Станојевић, „Сава постао од испосника радник у народу и за народ, а да при том никад није запоставио своју аскезу“. Као игуман студенички зашао је „по свој земљи свога отачества“ и апостолски „проповедао Јеванђеље“. И тако се његово отачество „украси обичајима и законом људи, прослављеним Христа ради“. Његови биографи, Доментијан и Теодосије говорећи о томе, кажу да је „отачество Светог Саве било украшено сваким благовјеријем, као што је небо украшено звездама“. Свети Сава се старао да ниједно место не остане без богомоље. Где није стигао да сагради цркву „ту крст постави“, да се на сваком месту његове домовине „прославља Име Божје“. Сав свој рад на утврђивању „благовјерија“, историјски извори стављају (као почетак његовог рада), у време боравка Светог Саве у Студеници. За ово време Сава је неуморно путовао по српској земљи од села до града, од Испоснице до манастира и учио народ, свештенике и монахе, шта, када и како треба радити да се постигне богоугодан живот и народна просвећеност.

Његови ближи и даљи следбеници прихватили су његову снажну и беспрекорно-моралну личност духовног препородитеља, јер је имао необичан дар да у свакој прилици повеже свакодневне проблеме народне са религиозним животом, да саветује у раду и поучи у вери. Кад открије слабости људске и примети које их невоље муче, Свети Сава је знао да пронађе топле, братске речи, да утеши и молитвом излечи. Окупљао је народ и уживао његово огромно поверење, јер су начела његовог морала била истовремено и принципи његовог живота.

У просветитељски рад Светог Саве спада и унутрашња организација монаштва и његов књижевни рад. Познато је да се у оно време просвећивање народа није могло замишљати без монаштва. Духовни живот који негују српски монаси, као живот

дубоког и узвишеног садржаја, неизбежно доприноси уздицању, осмишљавању и преображају народне свести и савести, народног живота и уметности, просвете, језика и опште културе Православног народа.

Настанком Студеничког типика, настао је, да тако кажемо, и један тип студеничке просвете, који је служио као образац целокупног живота у Студеници, а преко ње и у Жичи, а касније и у другим манастирима широм српске земље. Пишући Студенички типик, или како је назван „Образник Светог Саве“, Свети Сава нема за циљ да даде само спољну уредбу о устројству у животу у манастиру. Он, пре свега, својом изузетно снажном и препорућеном личношћу, преноси у Студеницу, а преко ње и у целу Србију, живо монашко предање и дух Свете Горе и других духовних центара Истока, нарочито оних у Цариграду, Палестини и на Синају. То је чињеница од далекоснажног значаја, не само за наше монаштво и његов духовни живот, него и за српску просвету уопште. Манастири су кроз цео средњи век, а Богу хвала и данас, били и јесу жижа културног живота и просвете српског народа. Преко Студенице и других манастира, преко њиховог устројства и живих примера у њима, преко дела духовних писаца и Светих Отаца, превођеним у манастирима и манастирским испосницама, и преко њих преношених до владарских дворова и српских колиба - уткивало се у српско народно биће, и постајало његова „колективна свест“, то живо источноправославно просветно Предање. Иако типик у себи носи закон и прописе, Свети Сава није био само старешина и законодавац српском монаштву. Он је био и његов истински пријатељ и пример у животу.

Рад Светог Саве на организовању и просвећивању српског монаштва појачао је интерес и за писменост и књижевност у нашем народу. Сам Свети Сава није много писао, он је више утицао да други пишу. Али из тих неколико радова које имамо од Светог Саве, види се да је имао право књижевног талента. Његови списи *Животи* и *Служба Свештом Симеону*, чине основ наше старе књижевности, па чак и народне поезије, која је српски народ почела све изразитије обележавати као културни чинилац вишег реда. Сем тога, Свети Сава је својим књижевним радом дао правац развоја новог српског правописа.

Рад Светог Саве на народном просвећењу био је разноврстан и компликован. Он је захватао све области народног живота. Али и поред велике разноврсности био је, ипак, сконцентрисан посебно на реализовање надземаљских и вечних добара, на надземаљско и вечно - што је просвећивањем народа требало постићи у животу. Свети Сава се налазио у светости и савршенству, у „ангелском животу Христа ради“. Стога је желео да свој живот саобрази тим вечним идеалима, и да томе и друге научи. Његово светитељство и његов живот „Христа ради“ нису се услед тога губили ни у теоријско-мистичким ни практично-рационалним захтевима. Они су били израз његове дубоке побожности, из које је зрачило све што је било потребно за просвећење и унапређење и себе и других људи. Народ, опет, осетио је дух и силу просветитељског рада Светог Саве; осетио је да они долазе са небеских висина и да му пружају само оно што је „Свето и честито“, па је зато и пошао за њим.

Снагом своје духовности и својим неуморним радом Свети Сава је успео да сједини цркву с народом, да српски народ постане истинска Црква. За ово треба заблагодарити Савином родољубљу. Повезана идеја хришћанског братства међу људима, са дубоком вером у вишу правду даје такав смисао у животу људи да они не познају шовинизам, не знају за хегемонизам, нису ни чули за етатизам и немају појма шта је то унитаризам. Ови појмови нису били у темељима народне српске цркве и државе, јер је српско православље било озарено универзалношћу источног хришћанства. Од профаних, свакодневних брига и послова, Свети Сава је људску мисао окренуо богочовеку Христу и показао да живот земаљски не сме да буде само ради јела и пића, већ да смисао свога постојања човек треба да открије у бићу боголиког свечовека, односно да се оствари јединство Бога и човека.

Светост Савиног живота и плодови његове просвећености у српском народу и свеукупна његова личност, засметала је његовим противницима, понајвише неправославнима, тако да су се трудили да угуше и умање значај Савиног рада, те су зазирали и од његове сенке, па чак отишли толико далеко, да су му и Свето тело спалили, хотећи тим да сатру и веру у чудотворну моћ Све-

тог Саве, али је огањ ломаче још више распалио силнију љубав народа према свом првом учитељу и просветитељу и створио такав култ, да је он вековима негован прерастао у идеју Светосавља.

Под Светосављем треба разумети остварени идеал православне духовности прожет националним доживљајем, или, једноставно речено Светосавље је српско православље које се у суштини не разликује ни догматски ни обредно од других Православних цркава, јер је у свему исто црквено-догматско учење које проповеда неискривљену реч Христову и уважава сваког човека, јер ју Јеванђеље намењено свим народима (Мт 28, 18).

„Знаете ли шта значи бити светосавски православан?“ пита О. Јустић и одговара: „То значи непрестано се борити са страстима и грехима у себи и у свету око себе. Среброљубљем бори се - сиромаштвом; са похотом бори се - постом и молитвом; са гневом бори се - кроткошћу; са гордошћу бори се - смиренношћу; са ђаволом бори се - Богом. Кад мислиш мисао чисту у свету знај, ствараш - светосавску културу. Свако твоје племенито осећање, свако твоје анђелско дело свака твоја добра жеља - неимар је светосавске културе. Свети Сава је у нас највећи неимар. Он је души нашој пропутио пут богочовечанске православне културе“ (*Светосавље као философија живота*, Минхен 1953).

Да закључим: у свеукупној личности Светога Саве као преданог монаха, вредног законодавца, значајног књижевника, творца новог идеала, ваљаног државника, највећег просветитеља и хришћанског философа, можемо да сагледамо светлу, кристалну и снажну мисао Светосавља, која је само као таква могла да проживи све епохе обезбјеђења, роботације и дехуманизације човека. Философија Светосавља својом методолошком страном откривајуће нам пут у решавању животињских проблема човека у савременом друштву, јер изнад свега истиче дужност усавршавања људског бића до Богочовека. Овај аспект српског народа није стран био ни онда када је снажније заплуснула „запањачка река“, па нека да Бог да данашњи сваки Србин буде прави Светосавац и светосавски просвећен. ■

Предавање
Учитељском факултету у Јагодини

Велико одликовање СР Југославије, медаљу Белог анђела којом је посмртно одликован епископ шумадијски Сава, члановима породице крајем прошле године уручио др Војислав Коштуница

ЧИНИО ЈЕ СВЕ ДА БУДЕ КАКО ЈЕ ГОВОРИО

Уручујући медаљу Белог анђела породици блаженопочившег владике Саве, пред новим епископом шумадијским Г. Јованом и најближим сарадницима, председник СР Југославије др Војислав Коштуница изговорио је ове топле речи:

Сувише сам узбуђен да бих говорио на онај начин на који сам говорио или разговарао или, боље речено, уживао у разговорима са владиком Савом, тако да ћу тих неколико речи присећања на њега и њему још једанпут у славу прочитати. Владiku Саву је сасвим лако волети. Сигуран сам да ће се ту сложити са мношвом сви који су га познавали. Није, међутим, ни мало лако говорити о њему, а да то не звучи као опште место или као нешто што се подразумева. Ако кажете - владика Сава је онолике манастире поправио и цркве подигао и оноликој сиротињи помогао - то звучи драматично. Наравно да јесте, и манастире поправљао и цркве подизао и сиротињи помагао - па то је владика Сава. Ако кажете да је био даровит, плодан и вредан писац, изванредан проучаваца црквене историје - то се подразумева. Ако кажете да је вазда био вољан да другима, посебно млађима пренесе своја знања и да у нечему им помогне и ако кажете да је имао истанчано осећање за сложене политичке односе и односе међу људима уопште - и то се подра-

Породица покојног владике Саве прима високо одликовање

умева. Или, ако кажете да му никад није понестало стрпљења и смисла за хумор и скромности и толерантности. Или, ако једноставно кажете да је био бескрајно добар човек, и то се, наравно - подразумева, јер су све те и многе друге одли-

ке само део онога што чини појам владике Саве. Јер он јесте цео један величанствени појам и појава. Изговарам ово потпуно свестан да би он први само одмахнуо руком, осмехнуо се и рекао - којешта, или - хајдете, молим вас, са истом оном привидном обичношћу и једноставношћу са којом је увек избегавао да му, као архијереју, руку пољубим. А, заиста, јесте величанствена појава, људина права и свезналица. Погледајте само, шта је све написао и шта је у рукопису оставио. И да нема оних силних књига, чланака, превода и приказа које је потписао, да има оних само три стотине и више одредница за Енциклопедију православања, било би много. И никад при томе, једном речју умор није поменио, ни свој самопрегор. Напротив, у предговору за *Српске јерархе од деветог до двадесетог века* пише да се посла латио да би на једном месту сабрао све податке и биографије расуте по разним часописима и шематизмима до којих је данас те-

Епископ Јован, нови владика шумадијски у разговору са др Коштуницом

шко доћи. Успут, као да наглашава да то и није неки посебан посао јер редак је наш историчар који није писао о српским епископима, митрополитима, архиепископима и патријарсима. Ово одликовање је зато само сићушни знак пажње и признања. Нажалост, постхумно је, али ко зна да ли би га он онако подозрив према свему што би се могло макар

и у најдаљој асоцијацији да подсети на таштину - за живота и примιο. Вероватно би се грдно убеђивали око тога. Рекох на почетку, да је савим лако волети владика Саву. И било и јесте. Није, међутим, нимало лако живети без њега, посебно у неким сумрачним или одсудним тренуцима. А народ смо и земља коме таквих тренутака заиста не недостаје.

Нама остаје само да се помолим Богу и да, како се каже у владици Сави драгом псалму, срце чисто сазда у нама и дух прави обнови. Нек. је вечна слава и хвала мирском Светозару Вуковићу, владици Сави на шем. Чинио је све да буде како је говорио - Стадо мало, срце велико и вера богата. И много је добро онак насмешен за собом оставио. ■

Представљање Споменнице епископу Сави у Матици српској у Новом Саду ПРОТОЈЕРЕЈ МИЛОШ ВЕСИН: РАЗУМЕВАО ЈЕ ЗНАКЕ ВРЕМЕНА

Био је владика Сава више него добро свестан оног значења, изворног значења по старосрпској и старословенској речи - да је човек, дакле човек биће које је својим челом, својим лицем окренуто к вечности. Али биће, које је истовремено и плен пролазности. Чини се као да је време у коме су се људи спасавали било много дуже него ово наше данашње. Узмемо само на пример непуних педесет година живота светог Василија Великог и шта је све током тих година успео и урадио. Он је личност која је тако дубоко прожелела литургијску мисију владике Саве, или непуне шездесет четири године нашег Светог Саве и шта је све успео да учини, што можда ни у десет других живота не би могло да стане. Лепо је и мудро рекао о односу времена и вечности отац Јустин Поповић - Време је исечак вечности, откине ли се од ње, потискује се у неиздржљиво очајну бесмисленост. Дух човечији је исечак вечности и откине ли се од њега губи свој вечни смисао и свој мир. Владика Сава је на један јединствен и њему тако својствен начин увек умео и знао да одговори тим изазовима времена, искупљујући време које му је поверено, јер је време сматрао, осећао, па га и

На промоцији Споменнице у Матници српској

другима давао кроз оно што је чинио као непроцењиви Божији дар. Разумевајући знаке времена и ухвативши се на такав начин у коштац са пролазношћу, а вазда осмишљен Богочовеком и предивним ликовима светих, тих јединих стварних победилаца времена, осмислио је своје постојање небројеним подвизима душе, духа и ума. Јер све што је чинио, чинио је осећајући и проповедајући као Хришћанство, као пре-

вазилажење сенке и борбу за радост. И заиста, све што је учинио, да ли оно што је написао, да ли оно што је изградио, да ли живу реч коју је засадио у многим душама, чинио је као своју непрестану борбу за радост. Као израз радости, радости Вакрсења, радости којом је дисао и којом је живео. А ширења радости нема и не може бити без ширења добра, а добра никада није било нити га може бити без милосрђа. ■

Матична Србска.

Ми смо поднели добровољно се слажемо, и установа, владика епископа, као једно Мило, као рабнић, и једини епитимни духова за асалу и славу народну дити.

1. Повод и намере. — Намиња намере окол: матична. Повод је забавити овога Дружства сав ед: на мило и равност ко одитиу славу, а намере: сав расаросаранеи кивикства, и просветитија на: роде Србске, то сав, да с. кивик Србске рукописи на сават идаи и расаросаранеи, и то сав и оаади бави престанки за сават.

Мако, а не инае!

О ПОЖЕЉНОМ ТИПУ ПОБОЖНОСТИ*

На дуже стазе, само аутентични хришћански доживљај може да буде основа чврсте европске интеграције, зато што је то искуство и створило Европу

То да су данашња европска друштва, па с њима и наше, секуларизована, није потребно посебно доказивати. И догађаји и мишљења везани за доношење европског устава још једном то недвосмислено показују. Јака су, и можда претежнија мишљења, која сматрају да Хришћанство, нити било коју другу религију, у европском уставу не треба помињати. Тако се данашња Европа у лику својих политикара и центара економске моћи, који су одлучујући фактори у обликовању новог устава, понаша, може се рећи "скоројевићки", заснивајући свој идентитет на духовним кретањима последњих неколико векова, а занемарујући своју, за много више векова основну карактеристику - Хришћанство. И то је историјска чињеница, а не идеолошки став. Судећи према недавним изјавама председника Европске комисије г. Романа Продија на, рецимо, конференцији у Бечу о политици и моралу, а после реакција које су дошле и са истока и са запада, врата за разговоре о овој теми, ипак су отворена, што не мења чињеницу да је европска интеграција у основи политички и економски процес, односно да су његови носиоци секуларизовани европски фактори.

Поред осталих, свакако важних карактеристика али и последица секуларизације друштва, желео бих да на кратко задржим само на једној, а то је драстично смањење црквености. Ова се карактеристика обично изражава статистичким подацима о учесталости одлазака у Цркву или учесталости причешћивања илично. Проценат оних за које можемо рећи да су црквени у пуном значењу тог појма је у апсолутној несразмери са онима који повремено, ретко или никада не одлазе у цркву. У својој врло доброј студији европском Просветитељству, Пјотрис Кондилис истиче као основну карактеристику ове епихе, као и овог доба генерално, од Ренесансе до данас - антиклерикализам, односно супростављање Цркви као ин-

ституцији. Дакле, не атеизам, већ антиклерикализам. С тим у вези су и речи двојицке великана православне теологије XX века, оца Георгија Флоровског и Александра Шмемана - да је савремена "лаичка" држава настала на неуспеху средњовековног теократског хришћанског искуства и у свом источном и у свом западном облику.

Према томе, секуларизовано друштво је чињеница, али за коју су у многоме одговорни сами Хришћани. Да смо ми били светији и мало мање заинтересовани за моћ и богатство овога света, можда би и историја била другачија. А тај исти критеријум важи и данас.

Друга карактеристика савременог друштва о којој бих желео нешто да кажем, тиче се типа вере који то друштво толерише. Наиме, не може сваки тип вере да нађе своје место у данашњем друштву, већ само онај који је резервисан и ограничен на сферу приватности сваког појединца. И уколико, а вероватно да хоће, европски устав буде помињао Хришћанство, он ће имати у виду овај тип вере који не угрожава функционисање система на макро плану. Секуларизовано друштво и вера у сфери приватности су два појма који иду заједно и не могу се разумети један без другог. Савремена друштва нису друштва религиозних заједница људи, већ религиозних појединаца. То је тип вере у Бога без религије. Хришћански Бог је заправо остао без своје религије, поново се претворио у Бога филозофа, у Бога кога свако доживљава на свој начин, у Бога коме се не можете молити и који не позива на одређени начин живота, на "држање заповести". Тако, имамо парадоксалну ситуацију, да у једном друштву његови чланови могу бити религиозни, а да опет то друштво као целина буде религиозно безбојно. Разлаз између захтева вере и свакодневног живота је болна тачка целокупног Хришћанства у Европи. Када данашњи човек, у већини случајева, не апсолутно, каже - ја верујем у Бога - он

под тим, једноставно, ништа не подразумева, баш као и кад би рекао - ја не верујем у Бога. У начину живота се ништа не мења. И ту, опет долазимо до одговорности самих Хришћана за овакав тип вере.

Колико је Бог без религије једноставно и комотно решење за данашњег човека, још једноставније али и опасније решење је религија без Бога. Она у себи носи сву снагу вере, али као жижа сакупља све зилотске, националистичке и сличне пориве и постаје застава у борби против "непријатеља", то јест оних који су другачији.

Секуларизованом данашњем друштву можда тренутно одговарају ови паракришћански феномени, а нарочито први, у виду Бога без религије. Али, на дуже стазе, само аутентични хришћански доживљај може да буде основа чврсте европске интеграције - зато што је то искуство и породило Европу.

Најзад, већ је напоменуто да је карактеристика Модерне, па и Постмодерне антиклерикализам, али не и атеизам или нерелигиозност. Секуларизација није уништила религију као што су то многи очекивали, већ је једним делом, још увек недовољно артикулисаним, довела до трагања за изворним, аутентичним и евхаристијским типом побожности. Да се ова врате не би затворила, од изузетног је значаја и за Европу, али и за наше друштво - да данашњи политички и економски фактори европске интеграције признају Хришћанство као чињеницу заједничког европског наслеђа. Не зато што је Цркви потребно признање и потпора света, већ да би јој било обезбеђено одговарајуће место у друштву и могућност за слободно деловање. ■

др Зоран Крстић, протојереј

* Излагање на Конференцији Хришћанство и европске интеграције која је, у организацији Хришћанског културног центра и Фондације Конрад Аденауер, одржана у Београду 8. и 9. фебруара 2003. године.

ДЕЛА БОЖЈА ТРАЈУ У ВЕКОВЕ ВЕКОВА

Служење епископа шумадијског Г. Јована на манастирској слави било је прилика да се нагласи значај вековног предања о овој поморавској богомољи и да се истакне благодат садашњег литургијско - молитвеног живота свете обитељи у Бошњанима

Упитомом Поморавском селу Бошњани и у читавој околини, вековима живи предање о старом манастиру. Заборав је прекрио време његовог настанка. Нико га није описао, па се не зна како је изгледао. Не зна се када је разрушен и спаљен. Да је био дворац, давно би му нестало помена. Да је било село, раселило би се. Да је био град, разградио би се. Дела људска трају у времену, а Божја у векове векова. Зато је до наших дана претрајало сећање на давни дом молитвени, дом Божји.

Називи места у непосредној близини манастира, као што су „Грчка коса“ или „Грчки поток“ упућују да су можда тај нестали манастир некада давно саградили монаси Синаити, али поузданих података нема. Оно што су људи заборавили, памти земља. Кад год би, занети послом, жељом за стицањем или нечим другим свакодневним, људи заборављали где су и шта није прилично на том месту чинити, сила Свевишњег их је опомињала.

Иако никаквог трага од богомоље није било, место на којем се некада налазила је било поштовано. О празницима су долазиле богочежњиве душе, и палиле свеће. Ту је и агиазма, источник, који се зове именом Свете Петке, где су многи налазили лека својој боли. Причају људи да је неки човек, који је чувао овце у шуми близу данашњег манастира, видео да једна од овчица вуче нешто на нози, погледа он и виде старо, прастаро кандило. Подигне кандило, прекрсти се, и дошавши кући каже укућанима: Ако Бог да, да тамо буде сазидан манастир за његова живота, он ће приложити ново кандило, а ако њега тада не буде међу живима, оставља завет својим потомцима да тако ураде. Тако је и било. Потомци су испунили завет.

И по промислу Божјем, после чудесних јављања светог Луке, о чему сведоче многи мештани, решили

су Бошњанци да сазидају манастир. Манастирска цркве је довршена 1996. године. Прилозима верника уређен је извор Свете петке. Било је много искушења, како то већ бива у таквим приликама. Али се и коначно подигао, још није сасвим завршен, но, биће ако буде љубави и вере у срцима људи.

На дан Светог апостола Луке код манастира се сакупило више од хиљаду душа. Свету архијерејску литургију служио је Његово преосвештенство епископ шумадијски господин Јован, а саслуживали су новопостављени игуман архимандрит Алексеј (Богичевић), и свештеници из околине.

После литије, епископ Јован је одржао беседу у којој је рекао:

Ово је велики дан браћо и сестре, за који можемо заиста са псалмопевцем Давидом рећи да је дан који је створио Господ. Истина, сваки дан је створио Господ, и овај данас, да се окупимо овде и да овде, пред невидљивим Богом, пред вама народом кажем да је ова света обитељ поново оживела. Да се ова света обитељ поново родила, јер од данас имате овде свога молитвеника у лику новог игумана кога данас постављам, високопреподобног оца Алексеја. Све што је ново, доноси радост браћо и сестре, али да би то ново остало вечно ново, оно мора да се обнавља. И дете које се роди велика је радост, али знамо, ако том новорођенчету посветимо пуну пажњу, ако га узгајамо у вери у Бога, у љубави према Богу и према роду људском, у односу са родитељима и са сваким другим, онда знајмо да уливајући те Божанске истине у то новорођенче, оно ће узрастати и донети плод. Тако и ова света обитељ, данас поново засијава. Да би она сијала, а она сија својом светињом, потребно је да ми освећујемо се њоме. Потребно је да ми ову светињу осећамо као своју светињу, да је осећамо као оно место у којем борави

Бог. А Бог борави у сваком чистом срцу човечијем, а онда и у храму где се приноси бескрвна жртва.

Богу хвала, од данас у овој светињи служиће се Света Литургија. Браћо и сестре, нас освећују Света Тајне, благодаћу Духа Божијег. А Света Тајна над Тајнама јесте света Литургија. Свака Литургија браћо и сестре спуста небо на земљу, а земља са свим народом, свим благочестивим народом православним хришћанима, диже у небо. Литургијом се учимо како да живимо. Литургијом се освећујемо, Литургијом се просвећујемо, Литургијом се учимо како да волимо Бога и човека. Литургијом се учимо како су и мртви вечно живи пред Господом, јер Литургија спаја све векове, од оног првог дана када је Господ створио га, па до вечности. Та Литургија коју ми приносимо овде браћо и сестре, на земљи и дарове које ми свештенослужитељи узимамо од вас, народе благочестиви, а то је просфора, вино, уље, тамјан, те дарове ми приносимо Господу на дар, а Он на те дарове шаље благодат Духа Светог. Освећује, претвара хлеб у истинит Тело Христово и вино у истинит Крв Христову. То ми кроз Свету Литургију и кроз Свето причешће долазимо у најприснију везу са Богом. Зато вас молим да долазите у нашу свету обитељ. Рекох, она је света и зато што је освећена. Светост ове светиње не можемо умањити ни ми грешни људи, јер она је света, али од нас тражи да осетимо ту светост и осетимо у њој, да се она прво зацели у срцима нашим, па да ту светост преносимо на друге. Значи, потребно је да ми се спасавамо кроз ту Еванђелску светост и светињу и да кроз то своје сапсење спасавамо и друге. То је хришћанска дужност. То је дужност православног човека, да моли и труди не само за своје спасење, него и за другог. Свети Јован Златоусти каже: „Ко не ради на спасење другог, ја не верујем ни у њега“.

ово спасење.“ Ова светиња од да-
ас, са новим житељима, она уства-
и ради на спасењу свакога онога
оји у њу долази.

Заиста је ово диван дан. Сваки је
ан диван, јер нам је сваки дан дат.
ашта нам је дат? Да бар једно до-
ро дело у том дану урадимо. Да би
роз то добро дело могли да осети-
о колико нас Бог воли. Баш зато
то нам је подарио дан, јер је дан за
ад да учинимо добро дело које ће
ас чекати горе на Небу. Али то до-
ро дело се овде сачињава и овде
ини чудо.

Живимо у времену обезвређених
редности. У времену када су заме-
ене вредности. У времену, за које,
ко смем да кажем ону народну: че-
а се паметан стици - тиме се луд по-
оси. То је тешко време, јер смо за-
енили, окренули вредности. Оне
идње ставили смо у први план, а
не прве у задњи. А нема већег, спа-
носнијег и бољег плана него жи-
ети у Богу, живети у љубави, живе-
и у правди, живети у истини. Заи-
а, дани су зли, како каже Свето
исмо, али је човек, благословени
звек, крштени човек, икона Божја,
злат у овај свет, да као сарадник
ојји ради на своме и на спасењу
угога. Зато, не дозволимо браћо и
естре да нас ово време одвоји од
их правих вредности. Шта је по-
ебно овоме свету? Шта нам је по-
ебно, браћо и сестре? Не много,
тражи Бог од нас много. Потреб-
нам је вера, љубав, нада, истина и
завда. То нам је потребно. Љубав,
убав је основ живота. Љубав је ве-
савршенства, а вером постижемо
оно што иначе не можемо да по-
игнемо. Али без љубави ништа,
аћо и сестре. Човека данас више
јузима, нажалост, мржња него љу-
в, неправда него правда. Дана-
њи човек често размишља да је са-
о оно право што је њему у интере-
. А све друго што није у интересу
говом, то нека пропада. То без-
жник тако тражи. То безбожник
ко иште и то ће и добити. Ми,
аћо и сестре, љубав да имамо пре-
Богу, али не можемо имати љу-
ви према Богу, ако је прво нема-
о према човеку. Рекох, човек је и-
на Божја. Кад улазимо у свој дом
тајемо пред икону, како се пона-
мо? Смирено, скрушено, моли-
ено, са поштовањем. Е, и човек је
она, зато је потребно да и према
веку тако поступимо да би Бог
ко поступио према нама. Немојмо
заварати, немојмо мислити да ће
м Бог опростити грехе ако ми не

Славска литија у манастиру Светиоџ Луке

опраштамо сагрешења нашем бра-
ту. Свети Василије каже: Сваки хри-
шћанин читајући *Оче наш* каже:
Остави нам (опрости нам) дугове
наше као што и ми опраштамо ду-
жницима својим, он додаје и каже:
„Еј човече, узми се у памет па по-
гледај да ли можда не лажеш Госпо-
да! Како да тражиш од Њега опро-
штај, а ниси опростио брату своме?“
Мржња је зло. Мржња је пакао. Не
треба свесном човеку већег пакла
него кад у њему стоји мржња. Такав
човек нема осећај за радост. Такав
човек нема осећај присуства ни Бо-
га ни човека. Зато је потребно, како
то рече свети владика Николај, да
се ми прво испразнимо сами из себе.
То и многи Свети оци говоре: „Ис-
празни ме Господе од самога себе“,
то јест, испразни ме од мржње, од
пакости, од свега онога што не води
у Царство вечно. Зато је један вели-
ки светитељ рекао: Лав у пустињи је
опасан по човека, али је од њега
опаснији човек у коме има мржње.
Лав не може да нанесе штету чове-
ку колико може човек када наноси
мржњу другоме. Лав може да уни-
шти овоземаљски живот и дело, али
не може душу, а онај који мрзи уни-
штио је и тело и душу.

Ова светиња је управо зато, бра-
ћо и сестре, да позива и призива љу-
де на праштање, на љубав и слогу.
То нам је потребно. И ова ће свети-
ња то чинити. Чиниће она и онда ка-
да можда не буде верника на Светој
Литургији. Она ће то чинити. Зато,
поново вас молим, потребно је да
долазимо у храм. Да долазимо на
Свету Литургију. Доносите браћо и

сестре имена својих живих и мртвих.
Дајте овој светињи овде да се споми-
њу, да се ваде частице. То је највеће
богатство. Имате такав пример код
светог Василија. Многи од вас знају
да је он био врло богат, а после смр-
ти родитеља сво имање, сво богат-
ство је продао и новац поделио си-
ротињи. Његово владиковање упра-
во се састојало у служењу Богу и по-
магању сиротињи. Једном приликом
су код њега дошли муж и жена, бо-
гати, врло богати. Донели нешто
злата. Чули да свети Василије пома-
же сиротињи, па кажу: „Ево ти вла-
дико мало злата да се помолиш Бо-
гу за нас двоје док смо живи“. А све-
ти Василије их пита: „Шта то значи?
Да се не молим после, кад будете
умрли?“

„Не, ми не верујемо у тај загроб-
ни живот.“ Није прошло много вре-
мена, муж те жене умре. Дође она
код светитеља па му рече: „Влади-
ко, ја сам она која сам ти пре неко-
лико дана донела злато да се молиш
Богу за нас. Пошто ми је муж умро,
не мораш сад за њега да се молиш,
па да ми вратиш мало тога злата.“

А њој светитељ одговара и пита:
„Жено, имаш ли ти још злата код
куће?“

„Имам!“ каже она.

На то ће светитељ: „Е, сутра до-
неси све што имаш, али пази, немој
ништа да остављаш код куће.“

Жена је сутра ујутро понела све
што је имала, а била је врло богата.
Свети Василије се спремао за Свету
Литургију, проскомидисао, донео у
цркву кантар (теразије), па рече о-

ној жени: „Стављај на један тас сво злато.“ Жена је злато ставила на тас, а било га је заиста много. Тас је претегао, јер на другом тасу није било ничега. Светитељ ју је питао: „Видиш ли ти шта?“

„Видим.“

„А шта видиш?“ опет ће светитељ

„Па видим да је овај тас претегао зато што на другоме нема ништа.“

„Придржи ти мало ове теразије“, каже јој свети Василије.

Окрене се свети, па узме са просфоре најмању мрвицу (где свештеник када служи каже: помени Господе тога и тога). Светитељ узме ту малу мрвицу па рече: „Помени Господе душу слуге Твога Григорија“, тако се тај човек звао и стави је на онај тас на којем ништа није било.

Чудо. Она мрвица прекрену тас. Прекрену оно сво злато. Каже светитељ: „Видиш ли, и шта сад?“

„Видим, ти си мађионичар“, одговара жена.

„Нисам, жено, мађионичар, него Господ чини чудо. Господ чини моћ. Видиш ли жено, да је једна једина молитва пред Богом за душу твога мужа, вреднија и тежа и богатија, него све твоје злато што имаш!“

Е, Бог нека помогне да заиста и у овој светињи настави да чини чуда. А чуда ће чинити Бог, браћо и сестре, ако буде вере у вама који будете долазили у овај храм. Ако буде вере у вама и љубави према онима који овде живе. Ако помажете ову светињу и оне који у њој живе. Данас се радује Црква Божија, што је још једна светиња оживела. Данас је радост не само овога краја и овога места, него васцелог Православља. Велика је радост браћо и сестре. Велика је радост што је она пропевала. Зато имајмо радости према Богу и према овој светињи. Радујте се народе, поготово ви, мештани овога краја. Радујте се што сте добили упаљену свећу која ће светлети и горети. И радујте се што ће се у овој светињи неко молити Богу за вас и онда када ви будете уживали у меким постељама. У овој светињи је данас запаљена свећа славска, постављањем новог игумана.

Нека нам Господ помогне да у роду нашем и у целом свету завлада љубав уместо мржње. Вера без сумње, а нада без поклекнућа. Нека сте срећни и Богом благословени. Срећна слава.

Резање славског колача у Бошњанском манастиру

После Свете архијерејске Литургије и литије, сви присутни су били позвани на ручак. Домаћини нису жалили труда и прилога, па је славски ручак био права трпеза љубави.

За само две недеље игуман Алексеј и људи из села Бошњана су урадили веома много. Велики радови тек предстоје, треба урадити пут, довести воду, средити конак, али

ако се по јутру дан познаје, онда се, уз Божју помоћ, овако настави и даље.

Као што рече преосвећени владика Јован, био је то заиста радостан дан. Дан када светиња заживи просија и пропева, радост је не само за нас, земаљске људе, него се и њега фели на небу радују. ■

Радмила Миш

ЈАГОДИНА - ЦЕНТАР ЦРКВЕНОГ ЖИВОТА ШУМАДИЈСКОГ ПОМОРАВЉА

Да у Јагодини Црква живи на катедралном нивоу, сведоче и честе архијерејске посете. Издвојили смо неколико знаменитих догађаја које је предводио епископ шумадијски Г. Јован

НОВИ УСПЕХ ХОРА СТАРЕ ЈАГОДИНСКЕ ЦРКВЕ

Дванаестог јануара Стара јагодинска црква Светог архангела Михаила била је тесна да прими све који су желели да учествују у Акатисту светом Архангелу Михаилу који је служио Преосвећени владика шумадијски господин Јован са свештенством овог храма. Учесће у овој молитви узео је и хор Старе цркве Свети Архангел Михаил који је тако заправо и започео промоцију свог компакт диска. Она је астављена у холу градског Центра за културу, а промоцији су присуствовали: Његово Преосвештенство епископ шумадијски господин Јован, свештенство Старе и Нове јагодинске цркве, професори музике Војислав Јовичић и Љубица Филиповић, сниматељи и продуценти Зоран Марјановић и Славиша Маленовић, као и бројни гости.

Хор Свети Архангел Михаил, ога тренутно чини 29 девојака, основан је 1989. године, од младих девојака које су похађале часове веонауке у Старој јагодинској цркви, а иницијативу протојереја-ставрофора Радована Ракића, који и даље чествује у њиховом раду. Уз помоћ не Штетић, некадашњег диригента и Александра Димитријевић, који води од 1995. године, хор је успешно савладао Мокрањчеву лирију за трогласни женски хор, а у репертоару су и композиције верних и јутарњих служби и бденија домаћих, руских, бугарских и грчких аутора.

Према оцени Војислава Јовичића, професора музике и директора музичке школе у Јагодини, хор племенитим, младалачким, али и већ формираним начином изражавања у коме преплићу дечија слобода, љубав, вера и музици. Њихово певање је јасно, са обиљем динамичких контраста, каткад с још недовољним нијансирањем, али доста израјно и јако плени приликом првог

Чланице хора „Свети архангел Михаил“ са владиком Јованом, оснивачем хора протојерејем-ставрофором Радованом Ракићем и диригентом Александром Димитријевићем

слушања. Према речима Љубице Филиповић, професора музике, девојке, чланице хора Св. арх. Михаил певају срцем, јер су на часовима веронауке сазреле и духовно, па просто уливају наду да ће наступити боље време.

Преосвећени владика шумадијски господин Јован, наступ црквеног хора доживео је као духовну смотру:

„Слушајући вас, децо моја, мисли су ми лутале да покажем где бих могао и у који венац славе да вас сместим. Слушао сам многе хорова и присуствовао бројним духовним концертима који су ми уливали снагу, али вечерас ми се заиста чинило да су се и анђели придружили нашем узношењу и као да са вашим умилим гласовима и безазленошћу желе да се укључе у ваш хор. Уз Александру, као диригента, овај хор звучи миром, љубављу и слогом. Бити на челу епархије која има овакву духовну децу, на чијим лицима се прелива и детињство у смислу безазле-

ности, али и стабилност и одраслост, право је задовољство.“

Свакако да не изненађује што је овај хор за музички подухват године награђен „Кристалном призмом“ Културно просветне заједнице Јагодине.

СВЕТОСАВСКА НЕДЕЉА

Српски народ негује лепу традицију да недељу пред Светог Саву посебно поштује и обележава. Тако је 24. јануара, иначе у петак пред Светог Саву, Српско-јапанско друштво, подружница у Јагодини, обележило своју крсну славу првог српског просветитеља. Ове године чланице овог друштва биле су почаствоване да колач пререже Његово преосвештенство владика шумадијски господин Јован. Иначе, Српско-јапанско друштво у Јагодини функционише већ скоро пуну деценију.

Свечаност је почела Акатистом Икони Мајке Божије Тројеручице који је служио Преосвећени владика Јован са свештенством цркве

Светих апостола Петра и Павла у Јагодини. Након богослужења, владика је рукопротрпео у чин чтеца Драгана Јевремовића и Младена Алексића. Потом је обављено резање славског колача. Овогодишњи колачар била је Франческа Банковић, а она је колач предала др Милеви Ђирић.

Указујући присутнима на значај Светог Саве за свеукупну делатност народа српског, Преосвећени владика Јован је, између осталог, нагласио:

„Сви народи, браћо и сестре, имају своје просветитеље, али српски народ има разлога да се радује, што има Светог Саву, јер, многи просветитељи појединих народа углавном се прослављају у својим црквама, а нашег Светог Саву не славио само ми Срби, него га славе и Руси и Бугари, многи православни народи. Њему се, браћо и сестре, не само у Светој Гори, него и у граду Јерусалиму, служи служба. Нико нас тако није помирио са светом као Свети Сава. Зато је он наш предводник, наш посредник између нас и Бога. И немојмо дозволити да он као наш посредник плаче пред Богом за нас. А сигурно да има разлога и да плаче, јер како рече Свети владика Николај у оној „Небеској Литургији“, кад су се светитељи ређали пред Христом, а Свети Сава стао и плакао. И пита га господ: „Што плачеш чедо моје?“, а он каже „Плачем Господе, јер моји Срби нису више, као што су били. Оставили су цркву. Празне су им цркве, празни су им домови. Нема молитвености ни у црквама ни у домовима. И зато плачем, јер си ми их Ти даровао да их Теби приведем, а они се окрећу.“ Да, али ту је Свети Сава, и ако се ми окренемо и од Бога и од њега, неће се они окренути од нас, само ако имамо иоле мало вере, иоле мало љубави, мало слоге, мало побожности, честитости, правде и свега осталог и они ће нас опет приволети и заволети. Јер они нас воле, браћо и сестре и они се моле за нас. И зато кад они улажу молитву и он са својим оцем, мајком, браћом и свим прецима нашим, помолимо се и ми њима да се и они смиљују на нас. Бог вас благословио.“

Владика Јован је затим уручио Архиепископске грамате, признање Српске православне цркве Бранимиру Стојановићу, председнику Црквене општине јагодинске за несебичан труд око украшавања храма

Владика Јован са младим верницима Јагодине

Светих апостола Петра и Павла у Јагодини, професору Слађани Гарић, која ће финансирати израду порталних фрески Богородице и Спаситеља у мозаику на зидним нишама изнад главног улаза са западне стране Нове јагодинске цркве и Олги Обрадовић, чијом заслугом се одржава чесма посвећена Светој Тројици у јагодинском насељу „Сарина Међа“.

Акатист и Свети чин резања славског колача протекли су беспрекорно и молитвено, упркос чињеници да је мноштво народа пошто-пото желело да чује и види владика Јована. Највећу заслугу за то имао је домаћин старешина Нове цркве протојереј-ставрофор Радослав Станковић.

Одавно једна манифестација у Јагодини није побудила толико интересовања јавности као Светосавска Академија која је одржана у недељу вече, уочи празника Светог Саве, у Центру за културу. Светосавској Академији, коју су организовали Црквена општина Јагодинска и вероучитељи, присуствовали су представници СО Јагодине као и бројно свештенство Беличког намештства.

На Светосавској академији приказан је и пригодан програм који нас је подсетио на време и личност Светог Саве од којег нас деле векови, а ништа се ипак, није изгубило од актуелности. Гледаоци су програм, сачињен друкчије од свих досадашњих светосавских прослава, прекидали бурним аплаузима, иако је у њему било помешано више жанрова. Прихватајући са нескривеним симпатијама децу са оштећеним слухом и говором из школе „11. мај“ који су извели комад у коме „Срп-

че“ моли Светог Саву да проговор гледалиште је аплаузом дочекало хор првачића основних школа из Јагодине. Аплаузима је награђује комад „Приче из живота Светог Саве“ који су извели јагодински средњошколци, али и хор Св. Арх. Мхаила показао своје умеће. Гледаоци нису остали равнодушни ни пригром и песмом КУД „Каблови Програма је завршен Мокрањчево „Химном Светом Сави“ коју су спевали сви учесници, на шта ни гледалиште није ћутало. Сценом је дминирао импозантни лик Светог Саве преко видео бима. Било је заиста вече духовне радости.

ЕПИСКОП Г. ЈОВАН НА УЧИТЕЉСКОМ ФАКУЛТЕТУ

Крајем фебруара, на позив декана Учитељског факултета, мр Срба Дивљана, Његово преосвећенство владика шумадијски господ Јован одржао је интересно предавање. Тема је била: „Рад Светог Саве на народном просвећивању“. Амфитеатар је био тесан да при све заинтересоване студенте, уческе и вернике који су желели да чу свог владика. Пригодним речима владика Јована је представио студент овог факултета Владимир Елета.

Обраћајући се студентима, владика Јован је посебно нагласио звање учитеља није само професија већ је то позив. Учитељи нису ограничени временом, јер то време пада онима који од њих траже несазнање.

Након предавања владика Јован одговарао је на бројна питања студената, жељних нових сусрета с њим. ■

Александра Петров

СЛАВА ЦРКВЕ СВЕТА ТРИ ЈЕРАРХА У ТОПОЛИ

Храм Света Три Јерарха, подигнут је недавно поред Опленачког гробља у Тополи као задужбина породице Марковић. Поводом храмовне славе, 12. фебруара ове године, Свету архијерејску литургију служио је епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење тополских свештеника, протојереја ставрофора Миладина Михаиловића, јереја Драгослава Богдановића и ђакон Рајка Стефановића. На Светој литургији певао је тополски црквени хор Опленцац уз учешће Милосава Бодовића и Срђана Радмановића, ученика Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

Након Свете литургије, епископ Јован је испред храма пререзао лавски колач и честитао домаћинима и присутном народу храмовну лаву. Затим је владика Јован поучио народ говорећи о потреби учења на светим богослужењима, о значају молитве, о праштању и змирењу на основама хришћанског живота. Са степеница храма, младе малишана, полазника часова еронауке, рецитовали су духовне песме.

Литургијско сабрање о Свети Три Јерарха на Опленцу

После богослужења, епископ Г. Јован посетио је Задужбину краља Петра I на Опленцу и задржао се у дужем разговору са домаћинима. У поподневним часовима епископ шумадијски Г. Јован учествовао је на свечаном ручку који је приредила породица Марковић. ■

Миладин Михаиловић, протојереј ставрофор

СВЕ ЈЕ ЧИНИО, СТАЛНО СТРАДАЈУЋИ, У СЛАВУ ИМЕНА БОЖЈЕГ

Такав нам је доликовао првосвештеник, Јев 7, 26

Епископ Василије спада међу личности које су обележиле другу половину 20. века у историји Српске православне цркве. Тада је следити Христа и носити Његов Крст било веома, веома тешко. Али сву ту муку, ту тежину Крста Христовог без роптања је поднео епископ Василије јер је знао да ће га после жртвовања за Цркву - Христову Невесту сам Господ наградити венцем Царства незалазне светлости. Он може слободно да ускликне Господу: „Ја те прославих на земљи; дјело сврших које си ми дао да извршим“ (Јн 17, 4).

Епископ Василије је рођен 27. новембра 1907. године у Великом Јовановцу код Пирота од честитих и побожних родитеља Лазара и Данице. На крштењу је добио име Тихомир. Веома рано остаје без мајке и услед ратних збивања не полази на време у школу. Гимназију завршава 1925. године у Пироту, а богословију Светог Саве 1930. године у Сремским Карловцима. Учио је заједно са Љубисавом Војиновићем и Николом Удицким, потоњим епископима Хризостомом и Григоријем. Чинили су групу најугледнијих ученика школе. Један од професора му је био и отац Јустин Поповић, који је у свакој класи имао по неког богослова кога је спремао за монашки постриг. Тако је изабрао и Тихомира, Љубисава и Николу.¹

На Божић 1930. године замонашен је у манастиру Јошаници од

Епископ Василије (Костић),
снимак из 1947.

стране архимандрита Теодосија Тошића. Епископ Василије је дипломирао 1934. године на православном Богословском факултету у Београду. У Атини је 1937. године одбранио докторску дисертацију из систематског богословља на тему „Проблем спасења по учењу светог Василија Великог“.

Патријарх Варнава га је 11. јула 1934. године рукоположио за јерођаконa, а сутрадан за јеромонаха.² Чином синђела одликован је 1939.

године у Битољу од стране епископа охридско-битолског Платона, а чином протосинђела 1941. године у манастиру Жичи од стране епископа браничевског Венијамина.

Ратне 1942. године био је ухапшен и заједно са патријархом Гаврилом Дожићем, епископом жичким Николајем Велимировићем и потоњим епископом Јованом Велимировићем затворен у манастиру Војловици. Затворан је и 1946. године заједно са оцем Јустином.³ По завршетку рата одлази своје родно место. На првом послератном заседању Светог архијерејског сабора, одржаног 20. маја 1947. године, протосинђел Василије изабран је за епископа бањалучког. До избора за епископа врши је дужности чиновника Светог архијерејског сабора, професора монашке школе у Дечанима и богословија у Призрену и Битољу.⁴

Хиротонију је извршио патријарх Гаврило митрополитом црногорско-приморским Арсенијем и епископом никшићким Јованом 8. јуна у Саборној београдској цркви. Када му је патријарх Гаврило, пружајући жезал указао да иде на веома пострадају епархију, епископ Василије му је одговорио: „Идем на епархију свјетих, на епархију знаних и незнаних јунака... Идем на епархију плочану лобањама једне трећине православних Срба“.⁵

Епископ Василије живео је својим бићем за поверену му пастору у Епархији бањалучкој. Али, ко

нисти су га оптужили да је сарадник окупатора и непријатељ народа. Подбунили су народ, а после демонстрација рекли епископу да у року од четрдесет осам часова напусти Бања Луку. Приликом поласка на станицу, владику су гађали камењем и псовали га, а на самој станици малтретирали. У свом извештају упућеном Светом архијерејском синоду 22. августа 1953. године пише:

... Камилавку су ми пробали и оборили каменом и нестала је под ногама оних, који су наваљивали на нас... плували су ми у лице, покушавали да ме вуку за браду, ударали ме по глави и телу парадајзом, шљунком са перона и камењем са перона... Тежу озледу добио сам каменицом по глави изнад десног увуста, где је расечена кожа, те је дуго испут крварило. Каменицом су ме ударили по десној обрви и носу. Два пута сам био оборен на перону и пао преко шина. Једни су ме вукли на једну, а други на другу страну, те су ми поцепали пелерину и горњу мантију...“⁶

Вративши се у Бањалучку епархију, владика је наставио свој самопрегорни архипастирски рад. Колико је љубави имао према народу у својој епархији сведочи и то да га је обилазио чак и пешице, да је ноћвао по разрушеним кућама и све чинио да би спасао њихове душе.

Владику Василија ни 1958. године није избегло страдање. Пред заједнавање Светог архијерејског сабора поводом избора новог патријарха, био је ухапшен. Епископ Хризостом је исте вечери телефонирао Верској комисији и рекао им: „Или ћете смејта пустити епископа Василија, или Сабора неће бити!“ Након овог појива владика је одмах пуштен.⁷

За епископа жичког изабран је 20. маја 1961. године. Устоличење је обављено 18. јула исте године у Саборној цркви Силаска Светог Духа у Краљеву. У Епархији жичкој за време његовог епископства дијане су цркве, обнављане старе, грађене црквене куће, конаци... У манастиру Жичи је обновљен Владичански двор, задужбина владике Николаја, који је страдао за време вата, а у Краљеву је поводом осамтогодишњице од рођења Светог Саве подигнута нова зграда епархијског центра.

Епископа Василија страдање није заобишло ни на трону жичких епископа. Због критике упућене властима 1971. године да децу на по-

грешан начин васпитавају и да им не дозвољавају одлазак у цркву, издржао је једномесечну затворску казну у Краљеву.

Епископ Василије је био веома плодан црквени писац. Још као студент писао је и објављивао чланке и расправе у нашим часописима. Превео је са грчког језика књигу „Хилијазам“ Панајотиса Трембеласа. Био је аутор књига „Улога Српске православне цркве у Бањалучком Велеиздајничком процесу“ и „Учење Светог Атанасија Великог о Светој Тројици“.

Колики је углед уживао међу епископатом наше цркве сведочи и то да је учествовао на Свеправославним конференцијама на Родосу 1961. године и у Женеви 1968. године, а такође био чест члан Светог архијерејског синода и делегација наше Цркве приликом посета помесним православним црквама.

Владику Василија красиле су све особине православног архијереја. Био је прави монах и као што је рекао блаженопочивши епископ шумадијски Сава у посмртном слову: „Сва три монашка завета је превасходно извршио и умро као сиромаш. С друге стране, умро је као велики богаташ јер је велико духовно богатство послао испред себе и оставио иза себе.“⁸ Епископ Василије је читавог живота следио речи псалмопевца: „Ревност за дом твој изједа ме“ (Пс 68, 10). Био је веома гостољубив и према свима благо наклоњен. Славио је светог Николаја Мирликијског и свако ко му је долазио у посету бивао је угошћен тако да је то гостопримство памтио читавог живота. Епископ Василије је изнад свега ценио свачији труд, а поготово свога свештенства и монаштва. Њих је највише и волео, јер је знао да они у тим тешким временима треба да буду „светлост свету“ и „со земљи“.

НАПОМЕНЕ

1. *Епископ Хризостом - животи и дело*, Београд 1990, 283.
2. Сава, епископ шумадијски, *Српски јерарси од деветиога до двадесетог века*, Београд-Подгорица-Крагујевац 1996, 62.
3. Саво Јовић, *Ушамњичена Црква*, Београд 2001, 135.
4. Епископ Сава „Епархије и епископи 1920-1970“ у: *Српска православна црква 1920-1970*, Београд 1971, 515.
5. *Гласник*, службени лист Српске православне цркве, Београд 1978, 98.
6. Цитирано према: Велибор В. Џомић, *Страдање српске православне цркве од комунизма*, Цетиње 1997, 44-45.
7. *Епископ хризостом - животи и дело*, 33.
8. *Посмртно слово епископа Саве*, Гласник Српске православне цркве, Београд 1978, 100.
9. Исто

Остаће у Српској цркви упамћен не само као врлински и учени, већ и као способни архијереј. Администрирао је Нишком и Шумадијском епархијом када су оне биле удове. У Епархији нишкој завршио је зграду Владичанског двора. Он је читав свој живот уградио у Христову Невесту - Цркву, и све је чинио у славу светог имена Божијег, стално страдајући током овоземаљског живота. Зато с правом каже епископ шумадијски Сава у опроштајној беседи: „Плачу данас богословије у којима је он службовао и спремао одушевљене свештенике Српске православне цркве, јер је и сам био одушевљени слуга Бога свевишњег... Плаче за њим данас Бањалучка епархија... Свима је тамо био све: и отац и мајка... Плачу данас епархије којима је администрирао... Плачу данас српски архијереји јер губе једнога од најеминентнијих својих чланова, и то у време када им је најпотребнији био... Заплакаће данас целокупно монаштво Српске православне цркве, мушко и женско, јер одлази један од најугледнијих његових чланова.“⁹

Епископ Василије се упокојио у Господу у уторак Страсне седмице, 25. априла 1978. године у Краљеву и сахрањен је на Велики четвртак, 27. априла на монашком гробљу манастира Жиче. Његовом смрћу наша Црква изгубила је једног врлинског архијереја, али и добила заступника пред престолом Христа Господа који је сам рекао: „Где сам ја, онде ће бити и слуга мој“ (Јн 12, 26).

Нека је вечни покој блажене успомене достојном епископу Василију, који ће остати упамћен у нашим срцима као „пастир добри“, а његово животни дело као велики допринос Српској православној цркви и српском народу. ■

Милосав Ђоковић,
ученик Крагујевачке богословије

ЛЕСТВИЦА ВРЛИНА У СРПСКОМ ДУХОВНОМ ПЕСНИШТВУ

"Лествица" Јована Лествичника, уз другу византијску духовну књигу, формирала је српску духовност у синајско - исихастичком смислу и допринела је да се у свести Срба учврсте они културни идеали којима је живела Византија и преко којих ће Срби ући у струјања једне свеопште, светске културе средњег века. Томе је највише допринео Свети Сава који је српском монаштву на почетку његовог постојања желео да да правилне духовне смернице. Наиме, први српски архиепископ пре свега је био монах, светогорски монах надахнут идеалима правог, што значи првобитног монаштва што су га оснивачи монашког Атоса донели на то тле из Египта, са Синаја, из Палестине и Сирије

Синајски мотив лествице врлина у старој српској књижевности почеће да се јавља управо од књижевног, и то песничког рада Саве Немањића. Почињући прослављање светог Симеона, у својој *Служби Симеону*, Сава упућује мисли читалаца ка небу, лествицом врлина:

Прејодобни оче,
добру си нашао лесѿвицу
којом узиђе на висину,
којом и сѿйече Илија колесницу ођјену,
но он усходишѿи друђима не осѿстави,
а ѿи ѿо смрѿи својој
у оѿчасѿиву ѿи ѿуѿ ѿоказа царевима,
небески човече,
земаљски анђеле,
свеѿиличе оѿчасѿива своѿ,
Симеоне блажени,
моли за сѿасење душа наших.

(Служба св. Симеону, прва вечерња
стихира на Господи вазвах)

Мотив лествице, свакако инспирисан делом Јована Лествичника, коришћен је у старој српској књижевности врло много, нарочито у духовном песништву. То је без сумње и утицај византијске црквене песме. Службе српским светима су често надахнуте овим мотивом, почев од оних писаних у 13. веку па све до каснијих, из 16. века. Непознати Милешевац, састављач *Службе уснућу св. Саве* (вероватно из доба краља Владислава, 1234-1243, одн. после 1235. као године смрти Савине), у првом тропару осме песме свог првог канона, кад говори о Савином мистичком усавршавању, употребљава фигуру „божанствених усхођења“. Појам *всхождение* везан је за представу лествице, духовног пењања ка савршенству врлине, и у случају *Службе Сави* подсећа на мотив Стефановом *Жиѿију Симеона*:

Усѿвао си сѿрасѿи и мнођолике валове
божансѿвеним усхођењима и неослабним чисѿоѿама,
ѿе на невечерњу свеѿлосѿи уснућем засѿао јеси.

(Служба св. Сави, први канон VIII 1)

Узгред, нужно је приметити потпуну исихастичку атмосферу ових милешевских стихова из друге четвртине 13. века (читавих стотину годинама пре избијања исихастичког спора!), и то у контексту појмова својствених синајском исихазму: борба са разноврсним страстима (сетимо се „многоликих“, „полиморфних“ страсти у *Лесѿвици*!), које узнемиравају и муче човека попут валова, води се уздицањем по лествици, по степеницама добродетели, по лествици која је „божанствена“ (управно као синајска!), а резултат те борбе је додир са Богом, прелазак у свет божанског постојања, у област „невечерње светлости“, која је заправо енергија Бога што прожима и просветљава целог човека. Појам „усхођења“ одн. мотив лествице и овде је, значи, у старом српском песништву, везан за појам божанске светлости као циља монашког подвига.

Теодосије Хиландарац, биограф Савин, у својој *Служби св. Сави*, написаној можда у другој половини 13. или почетком 14. века, употребљава фигуру лествице као епитет Савин, да би изразио узвишеност Савине личности, али и монашки основ његове врлине.

Свѣтѣишѣлъ боѣносан
и пѣсѣири истѣинишѣ,
и сѣуб неѣомичан,
и шѣмѣлѣ верѣ неѣодвижан,
блаѣочашѣла лесѣвица неѣоколебѣлива,
бедем цркве неразрушиви,
свѣтѣишѣла лейѣиѣ
и чудеса истѣочник, Саво, био си
сѣиѣѣла шѣ блаѣочасно блажимо пѣсмама
и свеосвѣишѣени шѣи данас служимо сѣиѣмен.
(Служба св. Сави, веч. стихира)

Слично Теодосију, и Данило Пећки (архиепископ у Тећи 1323-1337) у Служби св. Арсенију (који је умро 266) разрађује мотив лествице врлине, претварајући њу у „стуб добродетељи“:

Радуј се, освѣишѣени свѣтѣишѣлу!
Дела добродѣишѣла шѣвојих
неба се дошѣишући
шѣдсуначѣ шѣросвѣишѣлавају,
на небеску висину узносећи,
духовном зраком блишѣишѣајући,
сѣуб добродѣишѣлаи узвишен
божасѣишѣвени лик шѣвој ѣоре узводећи,
небески човече,
земаљски анѣеле,
Арсеније освѣишѣени,
Хрисѣиѣа Боѣа моли
да дарује душама нашим мир
и велику милосѣи.
(Служба св. Арсенију, веч. стихира)

О пењању на висину лествицом добродетељи певаће Данило и у Служби св. Јевстѣишѣију II (1279-1286):

На висину усѣишѣрча добродѣишѣлаи
небеско желећи,
и овим учећи све шѣиѣо долазе к шѣеби
о небеском мудровѣишѣи
и од земаљских шѣомисли уклањѣишѣи се,
и од нечисѣишѣиѣи шѣлошѣишѣких удаљавѣишѣи се,
и шѣиѣако као финикс шѣроцвѣишѣи
у дому Госѣиѣодњем засадив се,
и молиш се неѣресѣиѣано
да се сѣиѣасу душе наше.
(Служба св. Јевстѣишѣију, веч. стихира)

Пењање је овде везано за представу хитања, журбе, ао у Лесѣвици Јована Синајског, а осим тога за једну пшту усмереност ка небеском, за одвајање од земаљских мисли и телесних страсти, и стицање врлине. Врлине постају небеска лествица која човека узноси до самог ѣога и у Служби св. Сѣефану Дечанском, коју је Григѣиѣе Цамблак, тада дечански игуман, написао око 1404. ѣодине. Овде је исто тако немогуће не видети инспираѣију Јованом Лествичником:

Ноћна шѣвоја хођења
и о камен сѣиѣиѣакнућа чесѣиѣа
кад нишѣишѣе шѣосећивашѣе
лесѣвица се шѣеби начинишѣе
и сѣиѣеишѣице на небеса,
шѣо којима до самоѣ Боѣа сѣишѣе
њѣѣовом десницом венчаван.
(Служба св. Стефану Дечанском, канон VIII 2)

Много опсежније користи мотиве из дела Јована Лествичника пећки епископ Марко, у Служби св. Јефрему, написаној после 1404. године. Очигледно, исихастички лик патријарха Јефрема и исто таква духовна структура целокупног песничког дела епископа Марка условили су појаву више појединсоти из Лесѣвице у овој служби. Тако се у једној вечерњој стихири развија Лествичниково тројство врлина у лествицу којом се Јефремова душа узнела до Бога и сјединила с њим.

Вером као шѣалицом шѣодушѣишѣрући се
море сѣишѣрасѣишѣи и свѣишѣске смушѣишѣе шѣрешѣао јеси,
надом као сѣиѣеишѣицама
на ѣору бесѣишѣрашѣиѣа узишѣао јеси,
љубављу и божасѣишѣвеном жудњом
са Боѣом сједињавајући се.
(Служба св. Јефрему, веч. стихира)

Не само мотив узношења, пењања уз лестве, него и речник једнога оваквог песничког израза надахнут је Лествичниковим речником. Читава фигура је Лествичникова: и тројство врлина и море страсти и палица помоћу које то море треба прећи, и гора бестрашѣиѣа - омиљена метафора синајске књижевности, и најзад, сједињење у ѣубави и божаственој жудњи. У седилној после треће песме канона, исто тако, може се лако открити речник и симболика Лествице, нарочито оних дефиниѣиѣа монашѣтва из прве поуке:

Живљење своје добродѣишѣлаи ошѣишѣив, оче,
надумноѣ блаженсѣишѣива удосѣишѣиѣио си се,
у шѣелу као анѣео шѣоживео јеси неवेशѣишѣасѣишѣвен,
бесѣишѣрашѣиѣем савршеним осѣишѣаван
свѣишѣловидом душу своју начинив,
и зашѣио на ревносѣишѣи анѣелскоѣ живљења
инокѣ мношѣишѣво ушѣишѣишѣио јеси...
(Исто, седилна канона)

Чист мотив Јована Лествичника је, на пример, и оно везивање медитације смрти и плача, као у Канону IV 2 исте Службе:

Као истѣишѣинскоѣ мудрољубѣла ѣубишѣишѣелѣ
свеѣа своѣ живљења сашѣишѣишѣишѣицу
шѣомисѣао на смрѣишѣи сѣиѣекао јеси,
и зашѣио као водом живом сузним истѣишѣишѣишѣишѣицама
шѣламен сѣишѣрасѣишѣи уѣасио јеси,
у бесѣишѣрашѣиѣа земљу шѣоклонике своје шѣреводишѣи.
(Исто, канон IV 2)

Овде није тешко препознати Лествичникову мистику плача, условљавање плача медитацијом смрти, па чак и персонификацију у којој помисао на смрт постаје „сапутница“ његовог живљења на земљи. У *Лествици* је тако и речено: „За нераздвојну другарицу узми сећање на смрт“. Занимљиво је да је алегорија употребљена у овој служби уопште знатним делом Лествичникова. Карактеристични су симболи: Црвено Море, фараон, Ханаан, Амалик итд., као у Канону VI 2:

*Море сѣрасѣи иресецаи као Мојсије велики,
фараона - ѓорки ѓрех
мучиѣла уѣиѣио јеси,
хрисѣимени народ иреходиш, блажени,
у земљу бесѣрашѣа,
а иѣѣубноѣ Амалика -
уображеносѣи смирењем убиѣиш.
(Служба св. Јефрему, канон VI 2)*

Као Јефрем, још један пустињак словенски морао је бити опеван језиком *Лествице*. То је Јован Рилски († 946). Писац његове службе, вероватно у 10. или 11. веку, у вечерњим стихирама приказује Јованов подвиг као лествицу којом је он сам узашао на небо, али којом се и верни штоватељи Јованови на небо пењу. Он пева:

*Пошѣнењем, ирехподобни оче Јоване,
и бдењем ум очисѣиш,
узашао си лествицом добродетелѣи
на висину небеску...*

*Уздржавања обучавање сабрав на земљи,
ирехподобни оче Јоване,
и сѣрасѣи ирисѣуѣе ишечењем суза иѣвојих
све удавио јеси,
лествица божасѣивена и часна
на небо ишѣио узводи
свима се јави боѣѣѣѣжно живљење иѣвоје.
(Служба преп. Јовану Рилском, веч. стихире)*

Синајска слика лествице којој на врху стоји Бог, објект најснажније чежње правог монаха и пустињака, оцртава се нарочито у овим стиховима:

*На добродетелѣи божасѣивену лествицу,
оче, узашав,
Боѣа на врху њеном сусрео јеси,
и иѣчинуо јеси од мноѣих мука
и болезни својих.*

*На лествицу ишѣио се к небу ирехѣа,
на којој се Госѣод јавио, оче,
иѣиѣо се јеси,
божасѣивеним сѣиѣеницама најрехуѣуѣи,
ирехподобни,
док ниси досѣиѣѣо исѣуњење жуѣеноѣ.
(Исто, канон IV 1; други канон VIII 4)*

Свѣи Јован Лествичник и ирехиѣе Марије Еѣиѣанке,
икона манасѣира Дечана

У Служби пустињаку Јоаникију Девичком († 1430) делу непознатог писца, можда девичког монаха, Јоаникије се пореди са „степеницама учвршћеним“ којима се душе монаха пењу на небо. (Служба ирех Јоаникију Девичком, седилна прва) Лествичников речи: „Ја сам, као невест архитект, саградио лествицу духовног усхођења“, послужиле су непознатом монаху из Раванице (15. век) у Служби кнезу Лазару, да испев ове дивне стихове:

*Искиѣену лествицу ишѣио до небеса досеѣе
на земљи као добар умеѣиѣик, Лазаре, најиравѣио јеси,
јер као сѣиѣенице лествичине добра ишѣи дела бише,
иѣо којима и усѣрча ишѣмо куда жељаше, узвикујуѣи:
Блаѣословен Боѣ ошѣаца наших.*

(Служба вмч. Лазару, канон VII 1)

Чак и знатно касније, почетком 16. века, наћи ћемо сличне реминисценције код попа Пеје, у Служби св. Ђорѣу Крајѣовцу (степеница вере, степеница благочашѣа итд.). (Служба вмч. Ђорѣу Крајѣовцу, веч. Стихира и канон III 1) ■

Димитрије Богдановиѣ

ИЗЛОЖБА ВЛАДИКА НИКОЛАЈ ВЕЛИМИРОВИЋ ОТВОРЕНА У КРАГУЈЕВЦУ

Изложба Владика Николаја Велимировића, коју су поводом 125-годишњице рођења и доласка и боравка моштију светог владике Николаја Охридског и Жичког у манастиру Жичи крајем прошле и почетком ове године (аутор Драган Драшковић, виши кустос) приредили краљевачки Народни музеј и Жичка епархија, отворена је 16. марта 2003. године (на Недељу Православља) у Епархијском центру у Крагујевцу. На отварању изложбе пред великим бројем побожних Крагујевчана који су пре тога учествовали на вечерњем богослужењу Недеље Православља у Саборној цркви говорили су Његово преосвештенство епископ Г. Атанасије, администратор Епархије жичке, Његово преосвештенство Г. Јован, епископ шумадијски и господин Драган Драшковић, аутор изложбе. Била је ово још једна прилика да се благочестивом народу предочи светост владике Николаја и да се говорио "највећем српском беседнику, црквеном писцу, мислиоцу, духовнику и научнику, просветитељу и учитељу православне вере код Срба и широм света, борнику српске слоге и јединства, српском миротворцу". Било је речи и о значајним и плодноним везама владике Николаја са Крагујевцем и Шумадијом. Значајан допринос отварању ове документарне изложбе у Крагујевцу дао је и господин Горан Вељковић, велики поштовалац и познавалац живота, и дела владике Николаја Велимировића. ■

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Господин ЈОВАН
благоизволео је у периоду од 1. јануара до 20. марта 2003. године:

РУКОПРОИЗВЕСТИ У ЧИН ЧТЕЦА:

- Господина Николу Бојића, из Крагујевца (Е. бр. 1/03)
- Господина Драгана Јевремовића из Јагодине (Е. бр. 36/03)
- Господина Младена Алексића из Јагодине (Е. бр. 37/03)

ОСНОВАТИ:

- Нови, Српски православни манастир Светога великомученика Георгија на Липару у Доњој Сабанти (Е. бр. 53/03)

ИЗВРШИТИ РЕГУЛАЦИЈУ:

- Постојеће три парохије становске у Становима, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 262/03)

ПРИЧИСЛИТИ:

- Протојереја Милоша Миловановића, комерцијалног директора Епархије шумадијске, Братству Светоуспенског саборног храма у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 303/03)

ПРЕМЕСТИТИ ПО ПОТРЕБИ СЛУЖБЕ:

- Јереја Горана Крстића, привременог пароха наталиначког у Наталинцима, Арх. нам. опленачко, за привременог пароха доњоштипљанског у Доњем Штипљу, Арх. нам. беличко (Е. бр. 112/03)
- Јереја Бобана Сеновића, привременог пароха азањског у Азањи, Арх. нам. јасеничко, за привременог пароха мијатовачког у Мијатовцу, Арх. нам. беличко (Е. бр. 114/03)
- Протонамесника Радивоја Марића, привременог пароха влашкодолског у Влашком Долу, Арх. нам. јасеничко, за привременог пароха наталиначког у Наталинцима, Арх. нам. опленачко (Е. бр. 115/03)

ПРЕМЕСТИТИ ПО МОЛБИ:

- Јереја Синишу Марковића, привременог пароха првог чибутковачког и администратора другог чибутковачког у Чибутковици, Арх. нам. колубарско-посавско, за привременог пароха првог становског у Ста-

Рукопродство у Јагодини

новима, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 294/03)

- Јереја Небојшу Леку, привременог пароха трећег становског у Становима, Арх. нам. крагујевачко, за привременог пароха другог становског у Становима, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 300/03)

ПОСТАВИТИ:

- Јеромонаха Никодима (Перића), сабрата манастира Светог Луке у Бошњанима, за намесника и благајника поменутог Манастира (Е. бр. 23/03)
- Протојереја-ставрофора Зарију Божовића, привременог пароха четвртог крагујевачког при Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, за координатора по питању решавања имовинско-правних односа између Епархије шумадијске и Скупштине општине града Крагујевца (Е. бр. 56/03)
- Протосињела Саву (Аврамовића), сабрата Светогеогијевске обитељи манастира Липара у Доњој Сабанти, за настојатеља поменутог Манастира (Е. бр. 62/03)

- Протојереја-ставрофора Драги Јелића, умировљеног пароха, за пелана болнице Деспот Стефан Всоки у Смедеревској Паланци (Е. бр. 69/03)
- Протонамесника Николу Гвоздић за привременог пароха азањског Азањи, Арх. нам. јасеничко (Е. бр. 224/03)
- Јереја Синишу Марковића, привременог пароха првог становског Становима, Арх. нам. крагујевачко за старешину храма Светог великомученика Пантелејмона у Становима, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 298/03)
- Јереја Јовицу Јовановића, привременог пароха петог јагодинског при Новој цркви у Јагодини, Арх. нам. беличко, за привременог заменика оболелог протонамесника Саву Крстића, привременог пароха јасеничког у Јовцу, Арх. нам. беличко (Е. бр. 304/03)

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ:

- Протонамеснику Николи Гвоздићу, привременом пароху азањском Азањи, Арх. нам. јасеничко, управљачу парохију влашкодолску Влашком Долу, Арх. нам. јасеничко (Е. бр. 225/03)
- Јереју Слободану Радивојевићу, привременом пароху глоговаком Глоговцу, Арх. нам. беличко, привремено, парохију дубочку у Дубочици, Арх. нам. беличко (Е. бр. 234/03)
- Јереју Војиславу Одавићу, привременом пароху првом петчанском Петки, Арх. нам. колубарско-посавско, управљачу парохију првобутковачку у Чибутковици, Арх. нам. колубарско-посавско (Е. бр. 295/03)
- Протонамеснику Милану Вранићу, привременом пароху другом петчанском у Петки, управљачу парохију другу чибутковачку у Чибутковици, Арх. нам. колубарско-посавско (Е. бр. 296/03)

■ Братству храма Светог великомученика Пантелејмона у Становима, Арх. нам. крагујевачко, упражњену парохију трећу становску у Становима, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 301/03)

РАЗРЕШИТИ:

■ Братство Петропавловског храма у Јагодини, Арх. нам. беличко, даље дужности опслуживања парохије доњоштипанске у Доњем Штиплу, Арх. нам. беличко (Е. бр. 111/03).

■ Протонаменсника Лазара Илића, привременог пароха четвртог јагодинског при Старој цркви у Јагодини, Арх. нам. беличко, даље дужности опслуживања парохије мијатовачке у Мијатовцу, Арх. нам. беличко (Е. бр. 113/03)

■ Јереја Милана Ђосића, привременог пароха дубочког у Дубоки, Арх. нам. беличко, због привременог одсуства, дужности пароха поменуте Парохије (Е. бр. 233/03)

■ Протојереја Милоша Миловановића, привременог пароха првог становског у Становима, Арх. нам. крагујевачко, даље дужности парохијског свештеника (Е. бр. 293/03)

■ Протојереја Милоша Миловановића, комерцијалног директора Епархије шумадијске, даље дужности старешине храма Светог великомученика Пантелејмона у Становима, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 293/03)

■ Протојереја Павла Бућана, привременог пароха другог становског у Становима, Арх. нам. крагујевачко, даље дужности активног пароха (Е. бр. 299/03)

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА:

■ Јеромонаха Саву (Златковића), бившег сабрата манастира Ловнице, из Епархије зворничко-тузланске (Е. бр. 92/03)

■ Протонамесника Николу Гвоздића, бившег пароха у Остојићеву, из Епархије банатске (Е. бр. 218/03)

КАЗНИТИ:

■ Јереја Ђођа Радишића, привременог пароха винчанског у Винчи, Арх. нам. оипленачко, опоменом (Е. бр. 57/03)

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ИНСТИТУТ:

■ Владимиру Ђорђевићу из Крагујевца (Е. бр. 86/03)

■ Живомирки Никетић из Крагујевца (Е. бр. 141/03)

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ:

■ Јереју Жељку Ивковићу из Секурича (Е. бр. 1001/020)

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА ПОСТ-ДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ:

■ Драгану Јовићу из Лазаревца (Е. бр. 315/03)

ПЕНЗИОНИСАТИ:

■ Протојереја Павла Бућана, привременог пароха другог становског у Становима, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 299/03)

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ Г. ЈОВАНА

1. јануар 2003: БДЕНИЈЕ у Врању
2. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Врању

5. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

6. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

7. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

8. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Св. великомученика Пантелејмона у Становима

9. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром

12. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Рођења Пресвете Богородице у Баточини

13. јануар 2003: БДЕНИЈЕ у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

14. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Св. Василија Великог у Маршићу

18. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу; ВЕЛИКО ОСВЕЋЕЊЕ ВОДЕ у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу; БДЕНИЈЕ у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

19. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

20. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у манастиру Дивостину

24. јануар 2003: АКАТИСТ ПРЕСВЕТОЈ БОГОРОДИЦИ у цркви Св. апостола Петра и Павла у Јагодини

25. јануар 2003: ПРЕДАВАЊЕ у Крушевцу на тему "Рад Светог Саве на просвећењу српског народа"

26. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Св. великомученика Димитрија у Лазаревцу; БДЕНИЈЕ у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

27. јануар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу; РЕЗАЊЕ СЛАВСКОГ КОЛАЧА у Првој крагујевачкој гимназији; РЕЗАЊЕ СЛАВСКОГ КОЛАЧА у ОШ "Свети Сава"

29. јануар 2003: ПРЕДСЕДАВАО састанку Црквене општине Крагујевац

2. фебруар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Св. арх. Гаврила у Аранђеловцу

4. фебруар 2003: ПОМЕН блаженопочившем епископу Стефану у манастиру Жичи

5. фебруар 2003: ПОМЕН блаженопочившем епископу Стефану у манастиру Жичи

7. фебруар 2003: ЗАУПОКОЈЕНА ЛИТУРГИЈА И УЧЕСТВОВАО НА ОПЕЛУ блаженопочившем епископу Стефану у манастиру Жичи

9. фебруар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА

у цркви Св. великомученика Георгија у Венчанима; РЕЗАЊЕ СЛАВСКОГ КОЛАЧА свештенику Небојши Стевићу; ПРЕДАВАЊЕ вернима

11. фебруар 2003: ПОСЕТА манастиру Каленићу

12. фебруар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Света три јерарха у Тополи

14. фебруар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Старој крагујевачкој цркви; ПОМЕН британским медицинским сестрама које су лечећи српске војнике од пегавог тифуса и саме подлегле болести, на Варошком гробљу; БДЕНИЈЕ у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

15. фебруар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Вазнесења Господњег у Орашцу

16. фебруар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Св. великомученика Теодора Тирона у Великим Пчелицама

23. фебруар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у манастиру Грнчарица

24. фебруар 2003: ПРЕДСЕДАВАО на годишњем састанку Епархијског савета

25. фебруар 2003: ПРЕДАВАЊЕ на Учитељском факултету у Јагодини, на тему "Рад Светог Саве на народном просвећењу"; БДЕНИЈЕ у манастиру Студеница

26. фебруар 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у манастиру Студеница

1. март 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

- 2. март 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Младеновцу
- 3. март 2003: ПРЕДАВАЊЕ у цркви Св. великомученика Георгија на Бановом Брду, на тему "Православље у Америци"
- 5. март 2003: РАДНА ПОСЕТА парохјама Левачког намесништва, монаштву манастира Каленића, манастира Светог Луке у Бошњанима и Манастирка (манастирски храм Светог оца Николаја, из XIV века)
- 7. март 2003: ПРИМИО у радну посету: епископа Атанасија, админи-

Манастирак је месито Божом дано, ајмосферски и климатски, и владика Јован је обећао, да ће се баш њу обновити манастир, што је присуство верника обрадовало, и да ће поново постојати Литургија и заживети монаштво.

- стратора Епархије жичке, епископа браничевског Игнатија и епископа врањског Пахомија.
- 9. март 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у цркви Преподобне матере Параскеве у Лапову
- 12. март 2003: ПРЕЂЕОСВЕЂЕНА ЛИТУРГИЈА у Белошевцу
- 14. март 2003: ПРЕЂЕОСВЕЂЕНА ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу
- 15. март 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу
- 16. март 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу; ПРИСУСТВОВАО ВЕЧЕРЊУ И АКАДЕМИЈИ поводом Недеље православља, у Светоуспенској саборној цркви у Крагујевцу

- 19. март 2003: ПРЕЂЕОСВЕЂЕНА ЛИТУРГИЈА у Вреоцима; ПРЕДСЕДАВАО братском састанку свештенства архијерејског намесништва колубарско-посавског; ПРИМИО надбискупа београдског Станислава Хочева
- 20. март 2003: ПОСЕТИО Скупштину општине Рача и храм Св. великомученика Георгија у Вишевцу задужбину блаженопочившег епископа др Саве
- 21. март 2003: ПРЕЂЕОСВЕЂЕНА ЛИТУРГИЈА у манастиру Тресње; ПРЕДСЕДАВАО братском састанку свештенства архијерејског намесништва космајског
- 22. март 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у Бошњанима и МОНАШЕЊЕ тамошње искушенице
- 23. март 2003: СВ. ЛИТУРГИЈА у манастиру Липару у Доњој Сабанти

IN MEMORIAM

УПОКОЈИО СЕ У ГОСПОДУ ЕПИСКОП ЖИЧКИ СТЕФАН (БОЦА)

На празник Св. апостола Тимотеја, 4. фебруара 2003. године, у манастиру Жичи упокоји се владика Стефан (1916 - 2003), врстан организатор црквеног живота, изузетно образован професор богословија, плодан црквени писац.

Епископ Стефан сахрањен је 6. фебруара 2003. године након Свете литургије и опела које је служио патријарх српски Г. Павле са више архијереја међу којима је био и епископ шумадијски Г. Јован.

Многоструке су везе блаженопочившег владике Стефана са Крагујевцом. У овај град је протеран током Другог светског рата и овде је до 1949. био парохиски ђакон и вероучитељ.

Након доласка 1978. године на катедру епископа жичких, био је чест гост и најближи сарадник владике Саве, а памти се и његово учешће, и поред болести и дубоке старости, на опелу и сахрани епископа Саве.

Покојни владика Стефан био је плодан сарадник нашег листа и већ у другом броју 1979. године објавио

је један од својих драгоценних чланака. Великом архијереју и писцу непревазиђених књига *Пазимо на време Каленић* изражава пошту објављивањем фотографије са освећења Епархијског центра у Крагујевцу 1982. године и обећањем да ће учинити све да велика дела владике Стефана никада не буду заборављена у нашој Цркви и нашем народу. ■

Година: XXV

Број: 1 (146), 2003

Издавач:

Српска православна епархија шумадијска

Издаје:

шест пута годишње

Уређује:

Одбор

Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић,
протојереј ставрофор

Заменик главног уредника:

Негослав Јованчевић

Уредничко и администрација:

„Каленић“, 34000 Крагујевац,
Крагујевачког октобра 67

Телефон:

(034) 302-642, 371-150

Каленић

E-mail:

gci.kg@eunet.yu

Тираж:

3000 примерака

Припрема и штампа:

Графички центар **Интерагент**,
Крагујевац

Владика Јован о Светом Симеону Мироточивом у Студеници

Прва архијерејска литургија
у новоподигнутој Благовештенској
цркви у Младеновцу

Прослава Светог Саве у
Првој крагујевачкој гимназији

На последњој страни:
Свети Јован Лествичник,
Крагујевачка богословија,
радионица "Св. краљ Милутин"

СН
ЮВН ЕС
ТВИЧН

"СД ОСТАЕ ОБО
ПРОС: ВЕР, ИДД,
ДУББ... ЧМ ОД
НУХ НАВЕБ
Е ДУББ (1. КОР.
13, 13)"